

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Haandbog i Verdens-Historien. Anden Deel

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Haandbog i Verdens-Historien. Anden Deel", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 308. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1836_518A_2-txt-shoot-idm18401.pdf (tilgået 27. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Normanner og Islændere.

Thule, der ligger saa uendelig langt borte, bag det vilde Hav, er, saa at sige, ganske ubekjendt; men dog veed saavel *Barbarerne*, som de Romerske Skribenter, heel mærkelige Ting om den at fortælle og nu hedder den *Island*.

Disse *Bremer-Klerkens Ord*, i hans korte, men uskatteerlige Beskrivelse af *Nørre-Leden* *Adams saakaldte Danmarks-Beskrivelse S. 156., kan neppe anvendes bedre, end til at indføre *Islænderne* i *Verdens-Historien*, hvor de hidtil kun antegnedes som "de ubekjendte Steder" paa vore gamle Land-Kaart, thi de veed ikke blot saa mærkelige Ting at fortælle om dem selv, som Nogen i hele det gamle Bremer-Stift, men har ret egenlig fra Arilds-Tid "opoffret sig" til Historien, saa det er baade Skam og Skade at udelukke dem deraf. Uagtet nemlig *Krigs-Bedrifter* nødvendig i vor urolige Verden optage den meste Plads i Stats-Historien, saa er det dog ingenlunde for deres egen Skyld, men kun for Kraftens, de yttrede, og Følgerne, de havde, og nu hørde der aabenbar langt mere ægte *Menneske-Kraft* til den *Islandske* Udflytning og historiske Opoffrelse for Slægtens almindelige Bedste, end til 309Indtagelsen af *England*, og naar *Følgerne* desuagtet er mindre iøjnefaldende, kommer det dog vel kun af, at de ligge fjernere og begynde først nu at gjøre Opsigt udenfor *Norden*. Her hjemme gjorde de det derimod saa tidlig, at allerede *Saxo*, vor Romerske Skribent fra det *Tolvte* Aarhundrede, giver *Islænderne* det ligesaa forbausende som hæderlige Vidnesbyrd, at de *opoffrede* hele deres *Liv* til at samle og udbrede *Historiske Kundskaber om alle Folke-Færd*, fandt deres Fornøielse i at mindes, og satte deres Ære i at ophøje Stor-Værk, saa han af deres Skat-Kammer anseelig berigede sit Værk *Saxo i Fortalen til Danmarks Krønike..

Da nu, trods Tidens Tand og Ildens Tunge, som har fortæret mange historiske "*Kalve-Skind*," det *Islandske "Saga-Bibliothek"* endnu er et Storværk, mageløst i sit Slags, og en Skat, hvoraf Historie-Skrivere til Verdens Ende kan og skal anseelig berige deres Værker, saa var det dog alt for urimeligt, om den lille *Fri-Stat*, der gjorde sig saa fortjent af Verdens-Historien, skulde nogensinde af den forbigaaes med Taushed.

Vil Man indvende, at *Skolen* og *Bøgerne* har deres egen Historie, hvori *Islænderne* altid ville finde en Hæders-Plads aaben, men at en *Stat*, som saadan, der ei gjorde mindste Opsigt i Verden, ei heller kan have Krav paa vor Opmærksomhed, hvor det kun er de "*store Stats-Begivenheder*," hvorom vi spørge; da er den Indvending vel ingenlunde grebet af Luften, men da det altid er *Historie-Skrivere*, der skrive Historie, vil Naturen i alt Fald gaae over Optugtelsen, og vi maatte slet forstaae vor Konst, om vi ikke med et godt Skin kunde gjøre "*Historiens egen Stat*" til en Undtagelse fra Regelen. Det er imidlertid kun fordi Man aldrig, hvor man er sig en stærk *Forkjærlighed* bevidst, kan troe sig selv i Vurderingen af Grundene 310for og imod, jeg helst lader det staae uafgjort, om den *Islandske Republik* hører til de *store Stats-Begivenheder*, eller ikke, thi skulde Man engang finde at den *Islandske Fri-Stat*, trods al sin Ringhed og Raahed, dog havde Grund-Trækkene af den Forfatning, der mest begunstiger *fremskridende Oplysning om Menneske-Livet*, da vilde unægtelig dens Stiftelse hævde sig Rang mellem de største Stats-Begivenheder, i det hele den *Islandske Virksomhed*, med *Mund* og med *Pen*, da maatte sees, ei tilfældig forbundet dermed, men nødvendig udsprunget deraf. Og skuffer nu ikke min naturlige Forkjærlighed mig uvitterlig, da er det Sidste virkelig Tilfældet, saa naar Man tænker den *Islandske Fri-Stat* bort, forsvinde med det Samme alle de *Skjalde* og *Saga-Mænd*, der fra Midten af det *Tiende* til Midten af det *Trettende* Aarhundrede virkede uberegnelig paa hele *Norden*, forsvinder, med dem igjen, *Vøluspá*, *Edda*, *Heimskringla*, og alle de *Old-Nordiske Bøger*, der ikke blot har virket paa vore Bøger, men paa vor hele Dannelselse, og vil virke endnu langt mere paa vore Børns, saa, hvis *Norden* faaer en Hæders-Plads i Nyaars-Tidens Historie, maa det nødvendig baade først og sidst dele Æren med den *Islandske Fri-Stat!*

Skulde den imidlertid end ikke for sin egen Skyld fortjene en Plads i *Haand-Bogen*, maatte den det dog for Lysets Skyld, den kaster deels paa det hedenske Nordens *Borgerlige Retning*, og deels paa *Normannernes Færd*; thi vi maae endelig huske, at *Udvandringen* til *Island* er en Deel af den *Normanniske*, og at hvad der i *Frankrig*, *England* og *Italien* fordunkles i Sammen-Giæringen med fremmede Elementer, fremtræder klart paa den øde Ø i Verdens-Havet, hvor de Norske Vikinger, som paa Fjeldene voxde omkap med Grane-Masterne 311til deres Snekker, havde det frieste Spille-Rum for deres hele Eiendommelighed! Naar vi derfor see, at Man i *Rude-Borg* (Rouen), da Man fik Pennen i Haanden, havde tilligemed Moders-Maalet halvveis glemt Fædrene-Landet, saa vi maae gaae til Frænderne paa *Island* for at høre ret Beskeed, da maatte i det Mindste Nordiske Historie-Skrivere, ligesom Normannerne, have glemt Fortiden over Øieblikket, naar de ei med Velbehag skulde dvæle ved Mindet om de *Islandske Høvdinger*, som umuelig kunde være meer brydske og balstyrige end de *Normanniske Baron*, men havde aabenbar langt bedre Øie for Helte-Livet, langt bedre Begreb om "faste Eiendomme", og et langt anderledes mesterligt Greb paa at bygge "*Taarn-Borge*" i Kæmpe-Stil, som kan trodse Tiden og fortælle Efter-Slægten: der var Ild i deres Øine og Marv i deres Been!

Naar *Lag-Manden* for det "*Historiske Selskab*" paa *Island*, *Snorre Sturlesen*, taler om de Norske Udvandringer i *Haarfagers Dage*, da synes han selv nær ved at glemme Øen i det *Nordvestlige* Ilishav over den *Nordvestlige* Deel af *Frankerig*, som *Englands Erobrer* havde bragt i alle Folks Munde; thi kun i

Forbigaaende nævner han *Islands Bebyggelse* tilligemed *Færøernes*; men det kom dog kun af, at han skrev for *Islændere*, som han vidste godt, glemde ikke dem selv, skøndt det naturligt især var fremmede Begivenheder, de udfrittede Saga-Mænd og Bøger om.

Foruden "*Landnams-Bogen*" med alle "*Høvdingernes*" Slægt-Register, har vi da ogsaa en "*Islænder-Bog* af Præsten *Are Frode*, som blev født, da *Harald Haardraade* faldt, og var den *Første*, som, ved at lægge Hovedet sammen med *Thorodd Rune-Mester*, fandt paa, efter "*Angel-Sachsernes Exem³¹²pel*", at skrive "*Norsk*" med *Latinske Bogstaver*—*Snorros Edda* i *Stokholmer-Udgaven S. 274–75*. Vel er denne "*Islænder-Bog*" saa mager og tør, som om det havde været *Thorodd Rune-Rister* selv, der benyttede det snilde Paafund til en Udskrift af alle de *Islandske Lag-Mænds* Bauta-Stene; men "*Aarstal og Navne*", skøndt i og for sig selv slet ingen Ting værd, gjør dog megen Nytte i Verden, især til at skille Folk ad, som enten ikke kan forliges eller maae dog ikke forvexles med hinanden, og naar de i Historien sættes med Flid til hvad Man af andre Kilder har faaet Kundskab om, og af gode Grunde sætter Priis paa, da er de uskatteerlige. Saa nødvendig Man derfor i en begejstret Ungdom rymper Næse ad de historiske "*Gravskrifter i Lapidar-Stil*", forliges man dog efterhaanden med dem og vinder omsider ordenlig de Bedre af dem kiære, vist nok ikke som *Mønstre* paa oprigtig gode *Historie-Bøger*, men som de *Grændser "Livet og Døden"* i *Middel-Alderen* maatte sætte hinanden, naar vi skulle hitte Rede i *Vexel-Virkningen*.

Af *Ares Bog* lære vi da ikke blot, at *Ingolf*, der først satte Bo paa *Island* i *Reikevig*, (som nu ogsaa skal være Hoved-Staden), kom did, da *Iver*, den slemme *Lodbrogs-Søn*, slog *Hellig-Edmund*, altsaa i *Kong Ælfreds Dage* (efter *Sachse-Krøniken 870*), men ogsaa at *Udflytningen* varede omtrent i *tresindstive Aar*, og *Udflytterne* kom især fra *Bergens Stift*, hvorfor det ogsaa, kun med enkelte *Forandringer*, blev *Halvdan Svartes Guløethings-Lov*, deres første *Lag-Mand*, *Ulflit*, som stiftede *Althinget*, gjorde giældende hos dem—*Are Frodes Islænder-Bog I-III*.

Hvor gjerne vi nu end kunde ønske at vide, hvad der dog egentlig stod i den "*Ulflits Lov*", baade givet og rettet efter *Kloge Thorleif* (sikkert *Thors-Præsten*) og *Horde-Kaares Raad*, saa var det dog urimelig forlangt, at *Are* skulde tilfredsstille denne vor *Nysgerrighed*, da der ikke stod eet Ord enten paa *Papir* eller *Kalve-Skind*, til i det *Tolvte Aarhundrede*, et *Aars-Tid* før *Keiser Alex* i *Maglegaard* og *Kong Baldvin* i *Jorsal* døde, da den ny *Mode* blev indført af *Bergthor Lag-Mand*, og *Loven* ved den *Leilighed*, med *Althingets Samtykke*, meget forandret—*Are Frodes Islænder-Bog X*. Ligesaa lidt nu, som det kunde falde *Are* ind at afskrive den ny *Lov-Bog* i sin historiske *Oversigt*, ligesaa lidt kunde det falde ham ind, at *hans Læsere* brød sig om, hvad de selv havde været med at afskaffe, saa han er uskyldig, og vi er i *Grunden* skadesløse; thi at man selv i *Hedenskabet* fandt "*Lov og Ret*" i *Norge* og indførte dem strax paa *Island*, det er *Hoved-Sagen*, og "*Kloge Thorleif*" vidste sikkert, meget bedre end *Justinian* og alle de "*Latinske Jurister*," at skal *Livet* rette sig efter *Loven*, maa den være udsprunget deraf, medens vi bestemt veed, at en *Lov*, der lægges paa *Hylden*, vel i *Skolen* kan findes ypperlig, men er i *Staten* kun til *Spot*. *Islænder-Livet* giver os derfor den bedste *Underretning* om *Ulflits-Loven*, og af *Livet* paa *Øen* i *Hakon Hlade-Jarls Dage* har vi i *Nials-Saga* den mesterligste *Skildring*, nogen *Mund* kan give og nogen *Pen*, som dens *Træl*, optegne.

Naar Man nu her seer to ædle *Slægter*, *Gunnars* og *Nials*, ret egentlig drives af *Furier* til at ødelægge hinanden; ja, seer *Sværd-Slag* og *Mord-Brand* afgjøre de fleste *Trætter*, og *Retter-Gangen* for en stor *Deel* betragtet som en blot *Slibe-Steen* for *Spidsfindigheden* og et *Drille-Vaaben* mere, da fristes man vistnok til at korse sig over den næsten værre end *lovløse Tilstand*, der synes herskende; men saasart vi lægge *Mærke* til, at alt det *Ædle*, der pines og forgaaer paa *Island* er ogsaa *udklækket* og *opvoxet der*, og at *Nials Saga* er ligesaavel et *Islandsk Værk*, som *Nials Indebrænding*, da fristes vi snarere til at bryde *Staven* over *Nutiden*, da Man allevegne synes gjerne at give *Afkald* paa *Livet* for at kunnet *døe* i *Stilhed*! *Vælg* vi saa endelig, hvad altid er det *Klogeste* ved *Sammen-Ligning* mellem *Fortid* og *Nutid*, den *gyldne Middel-Vei*, at tænke deres *Fortrin* og *Mangler*, *Dyder* og *Lyder*, tør vel omtrent opveie hinanden, da vinde vi *Rolighed* til at bemærke, det slet ikke er med det *Nittende Aarhundrede*, men med dem selv, det *Niende* og *Tiende Aarhundrede* skal sammenlignes, naar Man vil bedømme deres *Skikkelse* paa *Island*, og naar vi da, ved at gennemgaae *Verdens-Historien*, finde, at hvor ikke *Døden* dengang herskede uindskrænket, var *Livet* alle *Dage* ligesaa *uroligt* og *usikkert*, men ingensteds saa *daadfuldt*, *muntert* og *frugtbart* som paa *Island*, da prise vi *Gunnar* og *Nial borgerlig* lyksalige, og ønske blot for deres egen, for *Islands* og det *smukke Kiøns Skyld*, de havde været *bedre gift*! *Lovløsheden* er ogsaa, *forholdsviis*, blot *tilsyneladende*, thi hvor selv *Høvdinge*, der har et *tusind Sværd* og *dobbelt saamange raske Hænder* til deres *Tjeneste*, og hverken *Keiser* eller *Konge* at frygte for, dog prøve *Forlig* paa *Thing*, før de rykke i *Marken*, og stræbe med *Flid* at dreie *Loven* for at faae *Skin* af *Ret*, der kan Man være *vis* paa, *Retten* har til *dagligt Brug* sin *Giænge*, og "*den fuldkomne Rets-Tilstand*", som *Tydskerne* har skrevet og vi læst kun alt for meget om, findes under *Solen* ingensteds, uden maaskee i en *velskrevet Lov-Bog* og et *velindrettet Tugthuus*.

I *Slutningen* af det *Tiende Aarhundrede* kom *Christendommen*, ved *Olav Tryggesens Omhu*, til *Island*, og det var første Gang, den skulde prøve sin *Lykke* i en *virkelig Fri-Stat*, hvis hele *Indretning* var nøie forbunden med den gamle *Guds-Dyrkelse*, thi ikke blot stod *Lagmanden* der mellem de *tolv Sysselmænd* og *Hof³¹⁵goder*, paa eengang baade *Præster* og *Dommere*, som *Odin* mellem de *tolv Aser*, men ingen *Dommer* maatte sidde i *Rette*, uden først at have offret og bære en *Ring*, der ellers laae paa *Alteret*, *dyppet* i *Offer-Blod* med sig, og paa den *Ring* maatte alle *Vedkommende* sværge: saasandt hjælpe mig *Frey* og *Njord* og den

almægtige As, som jeg vil forfølge dette Søgs-Maal (eller forsvare mig, eller, vidne i denne Sag) saa ærlig og redelig og lovlig, som jeg veed, og underkaste mig Alt hvad lovmæssigt er, mens jeg er her tilstæde*Landnams-Bogen IV. 7..

Den *Flamske Præst Thangbrand*, som var den Første, der forkyndte Evangelium paa Øen, et Aars Tid eller To, kom ogsaa tilbage til Kong *Olav* med den Beskeed, at det Lands Folk lod sig vist aldrig *christne*, hvorover Kongen nær havde ladt alle de *Islændere*, Man fandt i *Norge*, dræbe eller lemlæste; men uaget *Thangbrand* havde været saa brydsk, at han slog to, tre Mænd ihjel, der gjorde *Nid-Viser* om ham, havde han dog ingenlunde talt for døve Øren; thi baade *Sid-Hall* paa *Hof* og *Hjalte Skæggesen* fra *Thjorsaa-Dal* og *Gissur* hin *Hvide* paa *Mosfell*, og mange andre *Høvdinge* havde ladt sig døbe, skøndt Mængden sagde Nei.

Næste Sommer, samme Aar, *Olav Tryggesen* faldt (1000), undsagde vel *Hedningerne* og de *Christne* hinanden paa *Althinget*, saa det var nær kommet til Sværd-Slag, men saa købde *Sid-Hall Thorger Lagmand* til at foreslaae *Christendommens* Indførelse, og det hjalp, saa der blev en Lov for, at alle Mand skulde lade dem *christne* og døbe, men at æde *Heste-Kiød* og *smide* sine *Børn ud* skulde være uformeent, og hvem der vilde *offre* til Guderne i *Smug*, han kunde, saa Ingen skulde bansættes for det, uden han gjorde det i Vidners 316Nærværelse. Disse Levninger af Hedenskabet faldt imidlertid snart bort af dem selv*Islænder-Bogen VII..

Hvad Art det nu i Grunden havde med den Islandske Christendom, kan Man heraf vel omtrent slutte sig til; men *Evangeliet* maa dog have gjort noget Indtryk, før Man i en saadan Fristat gjør det til Lands-Lov, og den *Boglige Konst*, der altid følger med det, faldt ingensteds i bedre Jord, hvortil det vel ogsaa har bidraget, at den *Angel-Sachsiske* Biskop *Bernhard*, med Tilnavn "*den Boglærde*", sendtes did af *Hellig-Olav* og blev der i fem Aar*Sammet. VIII. Landnams-Bogen i den Magnæanske Udgave S. 396.. Den udenlandske Biskop, *Islænderne* havde længst og rose mest, var ellers en anden *Bernhard* fra *Sachsen*, som var der alle *Harald Haardraades* Dage, og imidlertid (1056) indviedes *Gissur* hin *Hvides* Søn, *Isleif*, til den første indfødte Biskop, som fik sit Sæde i *Skalholt**Islænder-Bogen IX. *Adam af Bremens Danmarks-Beskrivelse* S. 158..

Det var den i *Tydsklants* Historie noksom bekiendte *Ærke-Biskop Adelbert* (Albert) i *Bremen*, der viede *Isleif*; thi vel var *Norge* blevet christnet fra *England* og *Island* igien fra *Norge* af, og selv i *Danmark* var det aabenbar *Bisperne*, *Knud* den *Store* førde med sig fra *England*, der satte *Skik* paa Kirken; men Paven havde dog, een Gang for Alle, i *Ansgars* Dage, lagt hele Norden til *Bremer-Stiftet*, og *Adelbert*, den myndige Mand, der en Tidlang som Keiser *Henrik* den *Fjerdes* Formynder beherskede *Tydskland*, og beklædte *Ærke-Stolen* hardtad i *tredive* Aar (1043-72) vidste godt 317at gjøre sine Fordringer giældende*Adams Kirke-Historie II. 27. 34. 38. 40. 46. 50. 58. III. 1-3.. Saalænge *Harald Haardraade* levede, som trodsig spurgde: hvem er *Ærke-Bisp* eller *Høvding* i *Norge* uden jeg*Sammet. III. 18-19., maatte *Adelbert* vel overlade dette Rige til sin egen Skæbne, men fandt dog Leilighed til at sikkre sig *Island*, hvad vi maae lægge Mærke til, fordi *Norden* derved *aandelig* skildtes fra *England*, som vilde været beklageligt, hvis ikke *England* paa samme Tid var faldet i de *Romaniserede Normanners* Vold.

Adelbert, siger *Adam*, beholdt *Isleif* hos sig enstund, for at danne ham til Lærer for de Nysomvendte, og om det har meer paa sig med den "*Skole-Gang* i *Erfurt*" Man har tilskrevet *Isleif*, er et Spørgsmaal; men at han gjaldt for den lærdeste Mand paa Øen og optugtede Endeel til *Bisper* og *Præster*, melder *Are*, og at hvad Man i "*Erfurt* og *Bremen*" kaldte "*Lærdom*" først *fem Aarhundreder* senere kom til at trives paa *Island*, lærer hele *Middel-Alderens* Historie*Adam Bremers Danmarks Beskrivelse S. 158. Ares Islænder-Bog IX..

Grunden til denne *Islændernes* Afsmag for Kloster-Latinen, og Mangel giennem hele *Middel-Alderen* paa "*Classisk Lærdom*", laae naturligviis hverken i Mangel paa Nemme eller Lærvillighed hos det i begge Henseender høist udmærkede Folke-Færd, men fornemmelig i *Fædrene-Aandens* Magt over dem, og deres deraf følgende Størke i *Moders-Maalet* og Stolthed deraf, saa den *afsides Beliggenhed*, Landets *Fattigdom* og den *fri Forfatning*, var maaskee nok nødvendige til Undgaaelsen af det *Romerske Aag*, men vilde, uden *Kæmpe-Aandens* Nærværelse og *Moders-Maalets* kraftige Indsigelse, dog ligesaa lidt 318have frelst derfra, som de var istand til at skabe et eneste Blad af den *Islandske Bog-Samling*.

Selv Biskop *Isleif* satte En af sine Sønner, *Teit*, i Skole hos *Nadodd Vikings Ætmand*, *Hall* i *Høkedal*, en Historiker paa en Hals, der godt kunde huske, at *Thangbrand* døbde ham, da han kun var tre Aar, men i *Latinsk* Forstand aldeles "*ulærd*", og her møde vi *Are Frode*, som var *Teits* Skole-Kamerad i *Høkedal* og skar Pennen til Skrift paa *Moders-Maalet**Ares Islænder-Bog IX. Fortalen til *Heimskringle*., der siden brugdes saa flittig, at Landet i det *Tolvte* og *Trettende* Aarhundrede blev fuldt af Bøger, som Bønder ikke blot kunde læse og forstaae, men for det Meste havde selv gjort. Til at "*skrive*" brugdes nemlig vel til jævnt Hold studerte Folk eller dog "*halvstuderte Røvere*", men kun som "*Skriver-Karle*", efter *mundtlig Tilsigelse* af dem, der enten selv havde sammensat eller lært af *Andre Viser* og *Sagn* paa *Moders-Maalet*, og det var næsten Allesammen, ligesom *Snorre Sturlesen*, *ustuderede* Krabater, der gav alle *Romere*, selv *Paver* og Kirke-Fædre, en god Dag. Dette *Boglige Særsyn*, ja halve Vidunder, hængde altsaa paa det Nøieste sammen med Rækken af *Islandske Skjalde* og *Saga-Mænd*, som, efter *Eivind Skalda-Spilders* Død, hvorved *Mund-Harpen* i *Norge* forstummede, begynder under *Hakon Hlade-Jarl*, med *Einar Skalaglam*, og slutter først efter *Hakon* den *Gamles* Dage (1260) med *Snorres* Broder-Søn, *Sturle Thordsen*, og begge Dele er saa *mageløse* i *Christenhedens* Historie, at det er soleklart, de er *Norden* eiendommelige, og lade sig kun forklare af

Nordens Aand og den *Islandske Fri-Stat*. Man siger derfor med Rette, at disse *Islandske Draper*, udspækkede med Old-Nordiske Gude-Navne og Fabel-Vink, 319at *Eddas Snik-Snak* (Dæmesøgur) om alle *Aser* og, i det Hele, den *Islandske Dannelse* og *Boglige Konst*, var slet ikke "*Christelige*", men deels var *Livet* og *Bøgerne* i det *Tolvte* og *Trettende* Aarhundrede i Grunden fuldt saa *uchristelige*, hvor Man skrev slet *Græsk* og *Latin*, og deels er ingen *Dannelse* eller *Boglig Konst ægte*, med mindre den falder *naturlig*, saa det er ingenlunde det *Nordiske Præg* eller det fremstikkende *Hedenskab*, men kun det *Ubetimelige*, altsaa i Grunden *Unaturlige*, i en saa *tidlig Videnskabelighed*, der gjør den *Islandske Dannelse* og *Literatur*, saavelsom *Udflytningen* og *Fri-Staten*, der avlede dem, til en *stor Feiltagelse*.

Dog herom siden, thi det var *Islændernes* egen Skade at de "kom for tidlig", men er vores og sagtens hele *Verdens Gavn*, at *Nordens Aand* i dem beholdt et kraftigt *Redskab* gennem *Aarhundreder*, den ellers vilde savnet, og at den *ubetimelig afbrudte Angel-Sachsiske Udvikling* erholdt en *Fortsættelse*, der vel ikke kjendelig overlevede "*den sorte Død*," men var dog aabenbar *Vilkaaret* for *Opstandelsen* eller *Gienfødselen* i vore *Dage*, altsaa for den "*Nordiske Dannelse og Vidskab*," vi selv opelske, og derfor, skiøndt de *Fremmede* kiende den ikke, med Rette omtale som et *Svøbelse-Barn*, der sikkert vil komme til at ligne baade *Kæmpen*, den kalder *Fader*, og *Danne-Kvinden*, som bar den længe i *Løn* under *Moder-Hjerte*. *Knud* den *Stores Skjalde* vare ligesaavel *Islændere* som *Olav Tryggesens* og *Hellig-Olavs*, et sikkert *Mærke* paa, at *Strængene* var sprunget paa *Anguls Harpe*; endnu *Erik Eiegod* fik en *Islandsk Drape*, og endskiøndt vi under hans *Søn*, *Knud Lavard*, begynde at spore de *Tydske Sangere* i *Danmark*, saa roser *Saxo* dog de *Islandske Historie-Bøger* og *Islænderen Arnolds Styrke* i at more *Kong Valdemar* og *Biskop Ab320salon* med gamle *Fortællinger*; medens "*Knytlinga*" løber ved *Siden* ad *Saxos Værk*, som en kostelig *Danmarks-Krønike* paa *Islandsk*, fra *Knud den Stores* rige *Bram* paa den *Engelske Throne* til *Knud den Sjettes* fattige *Triumph* paa de *Pommerske Kyster*.

Saaledes naaede vi det *Trettende* Aarhundrede, sørgeligt for hele den nyskabte *Verden*, saavelsom for den *Islandske Fri-Stat*, der under dets *Løb* gik under i *Blod*, men den *Islandske Pens Guld-Alder*, kjendelig paa "*Heimskringle*", den *Nordiske Verdens-Historie*, hvormed *Snorre Sturlesen* paa *Reikholt*, en af *Fri-Statens* sidste *Lagmænd*, kronede dens *Værk* og forevige sit *Fædrene-Land*. Vel er nemlig *Heimskringlen* kun stilet paa en *Norsk Konge-Krønike*, fra *Halfdan Svarte* og *Harald Haarfager* til *Sverre*; men saa kæmpemæssig var *Storværks-Tiden* i *Norge*, saa udstrakte var *Islændernes* *Reiser* og *Kundskaber*, og saa *Universal-Historisk* var *Nordens Aand*, at *Værket* omfatter hele *Nørre-Leden*, og rækker selv til *Maglegaard* og *Jorsal*, ikke som en mager *Aarvog*, en vattersotig *Munke-Præken*, eller et vindigt *Romer-Indlæg* for *Publikums Dom-Stol*, men som den letteste, muntreste, reneste og troeste *Skildring* af *Menneske-Livet* i *Verden*, der vel endnu saae *Dagens Lys!*

Her er det da ogsaa, vi, med saameget *Andet*, finde *Fortællingen* om *Gange-Rolv*, der udenlands blev saa *navnkundig* ved *Skabelsen* af "*Normandiet*" i *Vester-Leden*, og ved alt det *Normanniske* *Storværk*, der glimrer i det *Ellevte* og *Tolvte* Aarhundrede af *Verdens-Historien*. Han var, siger *Snorre*, en *Søn* af den berømte *Røgnvald Jarl* paa *Møre*, gamle *Kong Haralds* bedste *Ven*, som klippede ham efter *Seieren* i *Bukke-Fjord* og skaffede ham dermed *Haarfager-Navnet*; men desuagtet taalde 321dog *Enevolds-Kongen*, der vilde have *Fred* i sit *Land*, ingenlunde at *Rolv*, en *Viking* af *Moders Liv*, og sædvanlig, som *Thor*, paa *Spil* i *Øster-Leden*, ogsaa tog hvad han trængde til paa *Norges Kyster*. *Rolv* blev da gjort *fredløs*, og kun *forgjæves* gik hans *Moder*, som traf til at hedde *Hilde* (*Valkyrie*), i *Bøn* for ham hos *Kongen*, hvem hun imidlertid, ved *Afskeden*, fortalte paa *Vers*: det vilde vist svide til *Kongens Hjord* at han drev hendes *Søn* til *Skovs*, hvor han maatte lære at tude med de *Ulve*, han var iblandt. Dette gav *Anledning* til, at *Rolv* fristede *Lykken* i *Vester-Leden*, hvor han blev *Stam-Fader* til *Jarlerne* i *Rude-Borg* og til en ny *Konge-Slægt* i *Engeland* **Haarfagers Saga* i *Heimskringle* K. 20..

Saavidt *Snorro*, og skiøndt de *Norske Sagn*, der blev saa gamle som *Stærk-Odder*, inden de førdes i *Pennen*, ligesaalidt er *Troes-Artikler*, som *Lignende* i andre *Lande*, saa er de *Normanniske Jarlers* og *Baroners Norske* *Herkomst*, hvormed det her ene gjælder, dog nok derved hjemlet, og naar Man seer *En* af *Røgnvald Jarls Sønner* (*Hrolloug*) flytte til *Island*, og en *Anden* (*Tørv-Einer*) opkaste sig til *Herre* over *Ørken-Øerne*, da er det aldeles i sin *Orden*, at den *Tredie* reiser sig et *Høi-Sæde* i *Normandiet*, hvorved det *Sammenhørende* paa den allernaturligste *Maade* forbindes**Sammest*. K. 27. *Landnams-Bogen* IV. 8-9..

Vi indrømme derfor gjerne, at da "*Rolv*" i *Norge* var næsten ligesaa hyppigt et *Navn* som "*Olav*," er det et stort *Spørgsmaal*, *hvordan* Man i *Hjemmet* blev saa vis paa, det netop var "*Gange-Rolv*" fra *Møre*, der var saa lykkelig at faae *Kongens Daatter* i *Valland*, med *Rude-Borg* og et helt *Hertugdøm* i *Tilgift*, men desuagtet tør vi nok mene, at i *Verdens-Historien*, 322hvor "de store *Begivenheder*" saa ganske er *Hoved-Sagen*, kommer det ikke nær saameget an paa at "*Navne* og *nærmere Omstændigheder*" lade sig bevise, som at de passe og hjælpe til at skielne det *Ene* fra det *Andet* og at huske det *Hele*. Det gaaer dermed, som med *Iliaden* og *Odyseen*, eller med *Edda* og *Heimskringle*, hvorved det i Grunden slet ingen *Forskiel* gjør, om vi veed det *rette* *Navn* paa *Forfatteren* og de *nærmere Omstændigheder* ved *Opskrivningen*, men er dog baade morsomt og nyttigt at have et *Sagn*, der ligner dem og et *Navn* der passer.

Spørge vi nu imidlertid *Normannerne selv*, hvad de veed at fortælle om deres *Herkomst* og første *Hertug*, da har vi strax den *Fornøielse* at opdage, at *Noget* veed de, og stræbde, saavidt det paa *Fransk Bund* og paa et *fremmed* *Sprog*, lod sig gjøre, at holde *Skridt* med *Islænderne*, saa det er tydeligt nok, de var nær i *Slægt*.

I et Slægt-Register, som slutter med *Rolvs Mands-Linie* (1135), hedder det ogsaa *to Gange* udtrykkelig, de kom fra *Norge* (Northuega), men ellers veed deres Skribenter rigtig nok ikke, om det var fra *Danmark* eller fra *Norge* eller fra *Holland* (Alane), midt imellem Begge, thi *hele Norden* (selv Rusland iberegnet) løb bestandig i Eet for dem, ligesom for *Franskmændene* den Dag i Dag, saa *Vindene* derfra (nord-est og nord-ouest) og *Vognen* deroppe (Karls-Vognen 3: Thors-Kerren) var deres eneste Mærker.*Den Normanniske Rim-Krønike (Roman de Rou) S. 5-6. 9-41.. Dette er saameget naturligere, som Man nok kan vide der har ligesaavel været Karle fra alle Kanter ombord med *Rolv*, som der mødtes Folk fra hele Norden paa *Island*, men naar Man først veed, de kom *især* fra *Norge*, seer Man dog godt, de vilde baade tale og skrive *Norsk* 323(Noreiz), naar de kunde, og pege ganske tydelig paa "*Holderne*" (Ortenoiz) som deres bedste Venner, skiøndt det haprer lidt for dem med Navnet, fordi de har Meen paa Mælet og kan ikke sige "H".*Den Normanniske Rim-Krønike (Roman de Rou) S. 6-7.. Den *Hasting*, Latinerne har talt saameget om ved denne Leilighed, gjort til *Rolvs* Forløber og forlenet med *Chartres*, skulde ogsaa aabenbar hedde *Hastein* (Hastainz), som er et godt gammel *Norsk* Navn, og var iblandt Andet virkelig Navnet paa en Søn af *Halvdan Svartes* gode Ven, *Atle* Jarl paa *Guløe*, hvorved endnu møder den mærkelige Omstændighed, at *Hastein* Atlesen havde været Stal-Broder til Kaps med *Ingolf* og *Leif*, som gik til *Island*, og at han virkelig maatte see sig om anden Leilighed, da Kong *Harald*, efter *Atles* Fald, havde taget en anden Bestemmelse med Jarldømmet i *Fjordene*, saa, naar *Landnams-Bogen* ikke havde drevet ham til *Island*, vilde ingen *Nordmand* paa den Tid være nærmere til *Chartres* end han.*Sammest. S. 7-37. *Landnams-Bogen* I. 3-4. V. 9..

Dog, har end Følgerne viist, at *Nordmændene* havde meget bedre Ret til at boe i det *Franske* Landskab, de kaldte op efter sig, end de forrige Indbyggere, saa var *det* dog slet ikke klart, da de beilede til Bruden, thi da var det kun *Spydstage-Retten*, de beraabde sig paa og klarlig beviste, saa det hører til, vi veed, at det var ogsaa den eneste Ret, der gjaldt i *Frankrig*, før *Normannerne* fik fast Fod i Landet og lærde *Franskmændene*, som de selv tilstaae, baade at kiende "Lov og Ret" og at skrive deres eget Sprog.**Sismond's Franske Historie* III. 13..

Det var da, som Man veed, i Begyndelsen af det *Tiende* Aarhundrede, netop da *Sachserne*, med *Henrik* 324Fugle-Fænger, kom til at flyde oven paa i *Tydskland*, at *Rolv* med sine *Normanner* modtog *Tosse-Karls* Tilbud: at lade sig *døbe*, ægte hans Daatter, *Gisle*, og være Hertug i "*Nordvest*", hvor *Vikingerne*, som over i et *halvhundrede* Aar (843-911) immer kom den Vei, naar de skulde op ad *Seinen* og plyndre *Paris*, skal hardtad ei have levnet et levende Øie. Vel maae vi herom, som hardtad om Alt udenfor "England og Norden" ligefra *Karl* den *Stores* Tid til de *Normanniske* Krønikers, udtrykke os meget *ubestemt*, naar vi skal opvise skriftlig Hjemmel, da vore Kilder næsten udelukkende er enten tørre *Annaler* eller *Munke-Præk*, men *denne* Kiends-Gierning giver allerede stor Oplysning, og da vi veed, hvordan *Normannerne* huserede i *England* i Kong *Ælfreds* Dage, kan vi godt forstaae, *Annaler* og *Legender* havde ondt ved at overdrive Ulykken, naar de kom fra *Themsens* til *Seinen*, hvor vantrevne *Karolinger* (Kærlinger) bar Konge-Navn, men Ingen førde Spiret og hardtad kun *Bødler* Sværdet.

Da *Karl Tykkert*, en Søn af *Ludvig Tydsker* og *Sønnesøns-Søn* af *Karl* den *Store*, blev afsat (887), opløstes for bestandig det store *Franke-Rige*, som under ham igien for et Øieblik var blevet samlet, og medens *Tydskerne* valgde *Arnulf* til deres Konge, og *Italien* blev *Gribs-Gods*, faldt Landet mellem *Rhinen* og *Pyrenæerne*, som vi nu kalde *Frankrig*, i mange Stykker. Grev *Odd* (*Odo*, *Eudo*) som havde udmærket sig ved dog een Gang at forsvare *Paris* mod *Normannerne*, blev vel det egenlig kronede Hoved, men hans Rige strakke sig kun fra *Maas* til *Loire*, hvor de *Nordiske* *Vikinger* endda herskede meer end han. *Bretagne*, *Gaskogne*, *Languedok*, *Provence*, *Bourgogne* og *Flandern*, havde hver sin egen Herre, som, hvad enten 325han kaldte sig Konge eller Hertug, Lehnsmand eller Selv-Eier, gjorde, saavidt han kunde, Alt hvad han vilde, og naar vi huske, af hvilke stridige Elementer Befolkningen bestod, kan det aldrig forundre os; thi den Tid er nu forbi, da Man bildte sig ind, et Rige hængde lige godt sammen, hvor forskellige saa end, baade i Sind og i Skind, baade i *Herkomst* og *Sprog*, Indbyggerne var. Rigtig nok forskrev *denne Indbildning* sig netop fra *Frankrig*, og bestyrkedes ved *Sammes* Historie i de sidste *tre* Aarhundreder (1500-1800), da Man neppe sporede mindste Forskiel mellem Efterkommerne af *Allemaner*, *Gother* og *Burgunder*, *Franker*, *Britter* og *Normanner*; men det kom dog mest af, at Man blot saa paa *Over-Fladen*, som alle Stammerne i lang Tid havde kappedes om at gjøre saa plat og glat som mueligt, og i det *Niende* Aarhundrede krævede Hjertet selv *der* ganske anderledes sin Ret.

Kort efter *Odds* Thron-Bestigelse var det, *Arnulf* vandt sin berømte Seier over *Normannerne* ved *Dile-Floden*, ei langt fra *Løwen* (891), som virkelig gjorde Ende paa deres *Rhin-fart*, der var gaaet saavidt, at de endogsaa havde udplyndret *Karl* den *Stores* Palads i *Aachen*, og, efter *Islændernes* Sigende, brugt det til *Heste-Stald*. Rømmede de imidlertid *Rhinen*, da gjæstede de desflittigere *Seinen*, og *Odds* Tapperhed synes at være forsvundet med Kroningen, saa *Tosse-Karl*, en i alle Henseender *uægte* *Karoling*, endog fik Mod til at maale sig med ham. Vel lod *Karl* sig for det Første nøie med en "Pensjon", men efter *Odds* Død (898) slap han dog paa Thronen, ja, naar Man undtager, at de *Store* engang imellem satte ham i Fængsel, beholdt han den i *tredivte* Aar, og gjorde sig virkelig paa en Maade uødelig ved at dele med *Rolv*.

Rolv, i Daaben kaldt *Robert*, og hans *Normanner*, fik nemlig endnu i det *Tiende* Aarhundrede, hvad *Kærolingerne* blandt Andet fattedes, en veltalende Historie-Skriver i den berømte *Dudo* (*Todd*), hvis *Herkomst* vel er ubekjendt, men hvis Pen er saa aldeles *Normannisk*, at *Robert Wace*, som i det *Tolvte*

Aarhundrede skrev *Rim-Krøniken* (Roman de Rou), følger ham Skridt for Skridt.

Rolv og *Gurm*, hedder det her, var Sønner af en *Dansk* Høvding, der gav Kongen en god Dag, men da han var død, gik det ud over Sønnerne, hvem Kongen bekrigede med hele Rigets Magt, hvorved *Gurm* satte Livet til og *Rolv*, i Spidsen for det unge Mandskab, der, efter gammel Viking-Skik, skulde reise paa Haandværket, nødtes til at rømme Fæderne-Landet. *Rolv* havde drømt, der kom En og sagde til ham: reis til *Engeland*; det gjorde han da, holdt et Slag paa den Engelske Kyst og vandt Seier, men var saa dog lige nær, til han drømde igien, han sad paa et høit Bjerg i *Frankrig*, høiere end *der* virkelig findes Noget, og var spedalsk, men blev strax helbredt, ved at bade sig i en Kilde, der var, og havde saa den Fornøielse at see utallige *Fugle*, Alle med en *rosenrød* Vinge paa den venstre Side, flokke sig omkring ham, bade sig i Kilden, bukke for ham og bygge Rede paa Bjerget. Det tog han for et godt Varsel, sluttede Venskab med Kong *Alsteen* eller *Adelsteen* i *England* og fik Hjelp af ham til at hæрге baade paa *Scheldes* og *Seines* Bredder, men ophævede ogsaa siden Beleiringen af *Paris*, for at komme ham til Hjelp, da *Engelskmændene* gjorde Opstand imod ham, og slog sig, efter mange varme Dage, endelig til Ro i *Rouen*, da Kong *Karl*, foruden sin Daatter og *Normandiet*, ogsaa skienkede ham *Bretagne*, der var ham nødvendig til Spise-Kammer, da *Normandiet* laae øde^{*}*Dudos* *Normanner-Krønike* 2den Bog. *Waces Rim-Krønike* S. 37-96..

327Herimod kunde nu vel være Adskilligt at indvende, men da det Altsammen dog hverken kunde skaffe os den nøiagtigere Beretning om *Rolv*, vi savne, eller skille ham ved en Fods-Breed af "*Bretagne og Normandi*", som han virkelig blev Herre over, er det ei Umagen værdt. Heller maa vi lægge Mærke til, at Sagnet er dog ikke nær saa forvirret, som de *Lærde* har syndes, fordi de slet ikke vilde tænke paa nogen anden Kong "*Ædelsteen*", end ham det umuelig kunde være, da han ikke var født. Naar Man nemlig seer, at *Sachse-Krøniken*, ligesaavel som *Dudo*, nævner *Rolv* ved 876, og paa samme Tid den *Normanniske* Kong *Gudrun* (hos *Vilhelm* af *Malmsbury Gudrum*), som blev døbt hos Kong *Ælfred* med Navnet "*Ædelsteen*", og herskede i *Ost-Angeln* til 890, altsaa virkelig mens *Paris* blev beleiret af *Normannerne* (885-86), da bortfalder alt det *Urimelige* i Sagnet, og "de stærke Drømme", som vore *Kæmpe-Viser* med Rette kalde dem, høre saa ganske til *Rolvs* Folk, at han umuelig kunde fattes dem, medens det unægtelig taler stærkt for *Drømmens* *Poetiske* *Ægthed*, at vi kan forklare den bedre end *Dudo*.

Forleningen med *Normandiet* og *Bretagne*, som ikke kunde koste *Tosse-Karl* stor Overvindelse, da det Ene var ødelagt og det Andet ikke hans, skal være blevet meget mersom, ved det en *Norman*, som paa *Rolvs* Vegne skulde kysse Kongen paa Foden, var lidt stiv i Ryggen, saa Benene kom høiere i Veiret end Hovedet var; men Hoved-Sagen er, at *Rolv* deelde Landet ordenlig med sine *Stalbrødre*, fik det godt opdyrket, og lærde *Frankerne*, at Galgen var et godt Huus-Raad mod Tyve og Røvere, saa ingen Bonde behøvede at tage sit *Plov-Jern* hjem af Marken, med mindre han vidste, hans *Kone* var begfingret og vilde dog nødig hænges ved Siden ad hende^{*}*Dudos* 2den Bog. *Rim-Krøniken* S. 96-102..

328Dette er omtrent Alt hvad Man veed om *Gange-Rolv*, thi selv hvad Aar han døde, trættes Man om, men skulde end 926 ikke just netop være det Aar, hans Søn *Villum Langspyd* blev hans Eftermand^{*}*Sachse-Krøniken* under A. 876. *Ælfrik* (*Alberik*) *Munks Aarvog* under A. 876 og 928., kan Misregningen dog ikke være stor, især for os, som egenlig kun spørge om *Rolvs* *Normanniske* Eftermand i *Verdens-Historien*, og det er, som Man veed, ikke denne "*Villum Langspyd*" men hans *Navner* i det *Ellevte* Aarhundrede.

Det er imidlertid ret mærkeligt, at allerede den første *Villum* maatte skikke sin Søn *Rikard* til "*Bayeux*" for at lære "*Dansk*", thi det lærer os ei blot, at *Normannerne*, der sagtens, ligesom *Rolv*, tog *Franske* *Koner*, glemde snart deres *Moders-Maal*, men ogsaa at det kun har været *Bessin* og *Cotentin* (i *Nedre-Normandiet*), der var blevet befolket med *Nordmænd*, medens Resten kun beherskedes af dem. I Øvrigt, saa, eftersom vi høre, der, under en *Ridulfs* Anførsel, skedte en farlig Opstand mod *Villum Langspyd*, netop for hans "*Franskhed*", har han ventelig kun gjort en Dyd af en Nødvendighed, ved at lade *Rikard* lære *Dansk*, hvad dog kom ham godt tilpas, da han, efter *Faderens* Mord (943), maatte kalde den *Danske* Kong *Harald* til Hjelp, for at beholde sit Hertugdøm, som den *Franske* Konge stod paa Nippet at skille ham ved^{*}*Dudos* 2den og 3die Bog..

Dette *Danske* Tog til *Normandiet* har vel hos nyere *Historie-Skrivere* fundet endeel *Modsigelse*, men da de kom meget for seent til enten at hindre eller giendrive det, og da *Dudo*, som selv havde kiendt Hertug *Rikard* og lovet ham at skrive den *Normanniske* *Historie*, er i disse Ting 329aldeles troværdig, skal vi blot lægge Mærke til, at samme *Danske* Kong *Haralds* Flugt til *Normandiet* for sin Søn *Sven*, i *Villum* *Langspyds* Dage, som Man nu altid forbinder med *Dudos* Fortælling, nævnes end ikke af ham, men findes først i en Bog fra *Vilhelm* Erobrers Dage^{*}*Vilhelm* fra *Jumieges* III. 9.. Herved bliver nemlig "*Sven Tveskiæg*", der ikke var født endnu, som billigt, uden for det Hele, og skiøndt "den *Danske* Konge" der hialp *Rikard*, gierne kunde været *Harald Blaatan*, har det dog ventelig været den *Norske* *Harald* Graafel, som dengang, medens *Hakon* *Adelsteen* sad fast paa *Norges* Throne, ikke havde Andet at gjøre end at fare til *Søes* og see til gamle *Bekjendtere*. Det er i denne Henseende ogsaa mærkeligt, at da *Rikard* anden Gang (Man siger 963) havde *Danske* *Hjelpe-Tropper*, kalde de sig selv baade "*Danske* og *Norske*", nævne baade "*Horder* og *Hallandsfare*" (*Hirenses* et *Alani*) som deres *Stal-Brødre*, og tee sig i det Hele, som *Vikinger*, der ei bryde sig det mindste om Hjemmet, men søge kun *Bytte* og *Raade-Rum*. Da saaledes *Rikard* vil overtale dem til at samtykke i *Freden*, han har sluttet med den *Franske* Konge, og til at lade sig døbe, svare de Fleste: det er spildt *Umage*

at saae paa en *Klippe*, og da de endelig "for gode Ord og Betaling" rømme *Frankrig*, seile de ingenlunde hjem, men søge Spanien og plyndre atten Stæder—*Dudos Normanniske Krønike III (hos Düchesne) S. 148-52.*

Denne første Hertug Rikard, som kun var et Barn, da hans Fader blev myrdet (af Grev *Arnulf i Flandern*), kom under Skin af Værgemaal i den *Franske Konges* farlige Hænder, men reddedes ved Hielp af *Bernhard Dansker* og andre troe *Normanner*, bestod, med *Nordiske* Hjelpe-Tropper, en lang Kamp paa Liv og 330Død med de sidste *Karolinger*, og oplevede sin Svoger, *Hugo Kapets* Thron-Bestigelse. Man kan da nok tænke, han er de *Normanniske Historie-Skriveres* egenlige Helt, ligesom ogsaa *Dudo*, der for hans Skyld begyndte paa sin *Krønike*, slutter den med hans Død (1002), og en saadan *Folke-Yndling* fra Barns-Been, med hvem Riget giennemgaaer sin Skiærs-Ild, maa nødvendig, efter Døden, gaae igien under æventyrlige Skikkelser, saa det kan umuelig forarge os, i *Rim-Krøniken*, at see *Rikard den Uforfærdede* (sans peur) slaaes med Fanden selv, medens baade Vætter og Uvætter underkaste sig hans retfærdige Dom—*Waces Normanniske Rim-Krønike S. 275-88.* Det fornøier os derimod dobbelt, fordi vi har *Dudos* Fortælling *historisk* at holde os til; thi er han end mere snaksom end vi kunde ønske, er han dog for alvorlig til, hvor det gjælder om Daad, at fare med Tant. Vel er hans Fortælling om Keiser *Ottos* Tog til *Normandiet* og *Rouens* mærkværdige Beleiring, i senere Tid, blevet meget anfægtet, men ene paa Grund af "*Aarbøgenes Taushed*", og Man indseer let, det er dog alt for ubilligt at lade *Normannernes Historie-Skriver* høre ilde, fordi *Franker* og *Tydskere* Ingen havde, men nøiedes med tørre Annalister, som maaskee neppe vidste, at *Rouen* var til.

Med Kong *Hugos* Syster havde Rikard ingen Børn, men ved den deilige *Gunvor*, *Dansk* baade paa *Fædrene* og *Mødrene*-Side, blev han Fader til en talrig Afkom, hvoriblandt vi maae lægge Mærke til hans Eftermand, *Rikard den Anden*, og til Dronning *Emma*, hvis *Giftermaal* med *Knud den Store* falder meget mere naturligt, naar vi veed, hun var en Daatter af den *Danske* eller *Norske* "liden *Gunvor*"—*Dudos Normanniske Krønike III (hos Düchesne) S. 152-53. Rim-Krøniken S. 275-78. 292-94.*

331Om Dronning *Emmas* Broder, *Rikard den Anden*, skulde vi her ikke have Andet at sige, end at det var til ham Kong *Ædelred* og hans Sønner tog deres Tilflugt i *Sven Tveskiægs* og *Knud den Stores* Dage, dersom han ikke ogsaa engang, usaattes med Greven af *Chartres*, havde indkaldt *Nordiske* Hjelpe-Tropper; men det er mærkværdigt, fordi det kaster Lys paa det Forrige, og stadfæster *Snorres* Beretning om Forholdet mellem *Norge* og *Normandiet*. *Rikard* forlangde nemlig ikke Hjelpe af *Danskerne*, skiøndt de nu i *England* var ham nær nok og *Sven Tveskiæg* havde gjort en evig Fred med ham, paa det Vilkaar, at de *Danske* Kapere, naar de var i Farvandet, skulde søge *Normanniske* Havne med deres Priser—*Vilhelm af Jumieges* i sin *Normanniske Krønike V. 7.*; men til den *Norske* Kong *Olav*, som siden blev *Martyr* i sit eget Land, (og til den *Svenske Lakman*) skikkede han Bud, og hos ham, sige *Normannerne*, blev Kong *Olav* døbt—*Sammest. V. 11-12.*

Den "*Svenske Lakman*" maae vi nu lade staae ved sit Værd, men at *Hellig-Olav* virkelig, i sin Viking-Tid, havde Vinter-Leie i *Seinen*, stadfæster *Snorre*, og vidner ved den Leilighed, at *Rude-Jarlerne*, som nedstammede fra *Gange-Rolv*, glemde seent deres Slægtskab med *Norges* Høvdinger, men var de *Norske* Vikingers Venner i allen Stund, saa hos dem havde de frit Kiørind—*Hellig-Olavs Saga* i *Heimskringle K. 19.* *Olavs Normanniske* Daab vil *Snorre* vel ikke vide Noget af, men *Didrik Munk*, som allerede i det *Tolvte* Aarhundrede skrev en lille *Norges Krønike* paa *Latin*, havde dog ikke blot læst derom, men siger reent ud, det er et stort Spørgsmaal, hvem der i det Stykke har Ret, saa *Hellig-Olavs* Daab i Barndommen af 332*Olav Tryggesen* synes kun at have været en *Islandsk* Giætning—*Didrik* (Theodorik) *Munks Norges Krønike K. 13*, i de *Danske "Scriptores" V. 321-22.*

Hermed forsvinde Sporene af Vexel-Virkning mellem *Norge* og *Normandiet*, deels fordi ved *Christendommens* Indførelse *Viking-Farten* standsede, og deels fordi *Hertugen* i *Normandiet* nu snart tillige blev *Konge* i *England*, og han, der gjorde det Kæmpe-Skridt, *Vilhelm Erobrer*, var en Frille-Søn af Hertug *Robert*, *Rikard den Andens* Søn, som efter sin ældre Broders (*Rikard den Tredies*) tidlige Død (1028), udelukke hans Søn og bemægtigede sig Regieringen.

Denne *Robert*, som engang i *Knuds* Dage skal have været paa Vei til at gjøre Landgang i *England*, men dreves tilbage af Storm, døde endnu førend *Knud den Store* (1035) paa en Pillegrims-Reise, han havde gjort til *Jerusalem*, og uden at kunne sige, hvad Hjemmel Mester *Wace* havde for det, er det dog ret mærkeligt, hvad han fortæller om *Robert* paa denne Reise. Først lærde han nemlig Keiseren i *Konstantinopel* baade at kaage Mad ved Nødde-Skaller og at bænke sine Giæster ordenlig, som før maatte sidde paa Gulvet, og endelig sendte han det Bud hjem med en Pillegrim, han, baaret af *Saracener*, mødte i *Syrien*, at *Djævl* bar ham til *Paradis*—*Waces Normanniske Rim-Krønike. S. 407-10.*

Man seer nemlig heraf, det var en spøgefuld Herre, *Vilhelm Erobrer* havde til Fader, og Man hjælpes til en levende Forestilling om den store "*Gudelighed*", som, efter *Munke-Krønikerne*, var arvelig i *Rolvs* Æt, medens vi, som kiende *Sigurd Jorsalfars* Mester-Stykker i *Konstantinopel*, ordenlig forbauses over *Rude-Jarlens* Lighed med den *Norske* Konge—*Sigurd Jorsalfars Saga* i *Heimskringle K. 13.*

333*Vilhelm Harlotsen*, fra *Falaise*, var vel hyldet før hans Fader reiste til *Jerusalem*, men var kun otte Aar, da *Robert* døde i *Nikæa*, saa der hørde for ham allerede megen Lykke til at blive Hertug i *Normandiet*, og der

var da Ingen, *Store Knud* mindre kunde drømme om at faae til sin Eftermand paa *Englands Throne* og i *Verdens-Historien*; men ligesom *Vilhelm* havde *Tiden* (over *halvtredsindstyve Aar*) for sig, saaledes lærde han ogsaa tidlig, hvad der er en meget større *Konst* og *Klogskab*, end *Verdens Vise* endnu har fattet, nemlig "at *bie*".

At nu en *Normannisk Vove-Hals* foer over *Kanalen*, med en *Ladning* forvovne *Kroppe* fra alle *Verdens Hjørner*, og at det lykkedes ham at slaee en *Krigs-Hær*, fælde *Kongen*, forbluffe *Folket* og bestige *Thronen*, det vilde i *Verdens-Historien* kun været et *Æventyr*, Man i *Forbigaaende* skiænkede et flygtigt *Blik*, naar ikke den *Haand-Fuld Normanner*, langt fra at tabe sig mellem *Angel-Sachserne*, havde paa en *Maade* opslugt dem; men dette beviser unægtelig, at enten var *Angel-Sachserne* usle *Slaver* eller de fik i *Normannerne* baade "store og strænge" *Herrer*. Har altsaa *Tiden* viist, at *Angel-Sachserne*, eller *Øens gamle Indbyggere* med *Nordisk Tungemaal* og *Tænkemaade*, var dog i *Grunden* stærkere end de *Romaniserede Normanner*, da bliver unægtelig *Vilhelms Tog* og *Seier*, som i *tre Aarhundreder* gav *England Love* og spores endnu kiendelig i *Sprog* og *Alt*, en af de *store Stats-Begivenheder*, vi maatte ønske tilgavns at kiende.

Da baade *Angel-Sachser* og *Normanner* vare *Adel-Stammer* med *Boglig Konst*, er denne *Begivenhed* ogsaa virkelig bedre beskrevet end *Nogen* af alle de foregaaende *Omvæltninger* i *Middel-Alderen*, og er det end lidt ærgerligt, 334her at maatte tye til *Latinske Munke-Krøniker*, maae vi dog finde det i sin *Orden*, at *Pennen* netop ved denne *Leilighed* faldt de *Angel-Sachser*, der elskede *Moders-Maalet*, af *Haanden*, og at *Normannerne* først af den lærde at skjære sig en *Lignende*. *Sachse-Krøniken* er imidlertid dog fortsat, til *Erobrerens Mands-Linie* var lykkelig og vel forgaaet, og skjøndt den om *Erobringen* selv er meget lakonisk, er det dog klarlig en samtidig *Kilde*, som gjør *Gavn* ved *Siden* ad *Erobrerens Lov-Tale* (af *Vilhelm* fra *Poitiers*) og *Ingulfs Beskrivelse* af *Crowland-Kloster* (i *Ost-Angeln*), hvor han var *Abbed* i de samme *Dage*. Af en smigrende *Lovtale* at være, er nemlig *Vilhelms*, ligesom *Emmas*, saa overordenlig *historisk*, at *Frændskabet* mellem *Normanner* og *Islændere* ogsaa derved stadfæster sig, og skjøndt *Abbeden* i *Crowland* naturligviis især fæster *Øie* paa *Klosterets Fri-Breve* og store *Eiendomme*, hvormed det var gaaet hulter til bulter i den urolige *Tid*, saa var hans *Syns-Kreds* dog meget videre, som en studeret *Angel-Sachser*, der, mens han gik i *Westminster-Skole* tit for *Løier* var blevet hørt i sin *Lexe* af *Dronning Edgith*e (*Hertug Godvins Daatter*, gift med *Hellig-Edvard*), havde enstund været *Kantsler* hos "*Erobreren*", mens han endnu kun var *Hertug*, og havde seet sig om baade i *Konstantinopel* og *Jerusalem*. Hertil kommer, i *Begyndelsen* af det *Tolvte Aarhundrede*, *Værkerne* af *Vilhelm* fra *Malmsbury* og *Ordrik* fra *Atcham* (i *Shrop Shire*), der vel ogsaa ere *Munke-Krøniker*, men lære os, at i *Middel-Alderen* var *Munke-Buret* netop den rette *Skriver-Stue*, naar kun *Fingrene* havde lært at føre *Pennen* ordenlig. Endelig træder i *Slutningen* af samme *Aarhundrede* *Mester Wace* frem med sin *Normanniske Rim-Krønike*, som vel smager mere af *Seinen* end af *Kritiken*, men er dog et *Livs-Tegn* mellem 335~~Grav~~-*Høiene*, som altid opmuntrer, og har opbevaret mangt et *Træk* af *Erobreren* og hans forvovne *Stal-Brødre*.

Vilhelm var kun en *Snees Aar*, da der skedte en *hardtad almindelig Opstand* mod ham af de *Normanniske Baroner*, med *Niels* fra *Cotentin* og *Ranulv* fra *Bessin* i *Spidsen*, og det skal være gaaet saa hemmelig til med *Sammen-Sværgelsen*, at Man vilde have taget *Vilhelm* paa *Sengen* i *Valogne* (ved *Cherbourg*), hvor han var paa *Jagt*, dersom ikke *Narren Golet* fra *Bayeux* havde banket ham op ved *Natte-Tid*, saa han undslap halvnoget ^{*}*Rim-Krøniken* II. 21.. Han fandt imidlertid *Understøttelse* hos *Kong Henrik* den *Første* i *Frankrig* og slog de opsætsige *Baroner* saaledes sønder og sammen ved *Valdune*, at hvem der ikke faldt, lærde dog at bukke ^{*}*Vilhelm* af *Poitiers* (hos *Düchesne*) S. 179..

Hvordan *Hertug Vilhelm* siden kørde i *Ring* med *Gotfred Hammer* af *Anjou*, med de andre *Franske Herrer* og *Kong Henrik* selv; hvordan han kuede *Bretagne*, og indtog *Maine*, det, siger allerede *Vilhelm* af *Malmsbury*, vilde blive vidtløftigt at fortælle og behøves ikke, da *Sagen* er, han laae immer til *Feldts*, havde bestandig *Lykken* med sig og var saa vis paa *Seieren*, at han aldrig angreb *Nogen* uden *Kald* og *Varsel*. Deraf, saavel som af *Lande-Freden*, han skabde, og af alle hans *Dyder*, siger *Lov-Taleren*, blev han saa berømt, at to *Spanske Konger* beilede til hans *Daatter*, og havde, skjøndt de var *Brødre*, nær kommet op at slaas om hende, og *Keiseren* i *Konstantinopel* ønskede bare, han havde havt ham til *Nabo*, saa vilde han blæst ad *Sultanen* i *Babylon* ^{*}*Sammet*. S. 196..

Vist nok skulde nu *Keiseren* i *Konstantinopel*, der havde *Ulykke Nok* med den *Normanniske Baron*, 336~~Robert~~ *Viskard*, som nys var blevet hans *Nabo*, ikke ønsket at have *Hertugen* saa nær; men det er dog ganske rimeligt, at Man i *Konstantinopel* nu blev opmærksom paa *Normandiet*, og ønskede sig saa godt et *Greb* paa at tæmme *Normanniske Baroner*, som de hørde, *Hertugen* havde.

Hvordan egenlig *Vilhelm* fik *Mod* paa *England*, er ikke let at forstaae, med mindre Man vil overhugge *Knuden* og sige: han var født med det, saa det var ligesaa urimeligt at spørge, hvor han fik det fra, som at spørge, hvi de see høit, som fødes mellem *Fjelde*! Vel var han lidt i *Slægt* med den barnløse *Kong Edvard*, men det var *Saamange*, og vel besøgte han ham engang og saae hans *Herlighed* (omt. 1048), men dengang, siger *Ingulf* udtrykkelig, som just ved den *Leilighed* kom i *Hertugens Tjeneste*, var der hverken *Tanke* eller *Tale* om *Arve-Gangen* ^{*}*Crowlands Beskrivelse* af *Ingulf* (hos *Savile*) S. 898.. *Lovtaleren* forsikkrer jo rigtig nok, at *Kong Edvard* høitidelig havde udnævnt *Vilhelm* til sin *Efter-Mand*, og givet ham baade en *Søn* og en *Broder-Søn* af *Godvin Jarl* til *Gidsler* for det, saa det var kun til *ydermere Bekræftelse*, *Harald*, efter *sit*

eget *Sigende*, blev sendt over til ham og tilsvor ham Huldskab og Troskab ^{*}Vilhelm af Poitiers (hos Düchesne) S. 191. 200.; men havde en saa høitidelig Udnævnelse virkelig fundet Sted, da hverken *Sachse-Krøniken* eller *vilde Ingulf* saa aldeles fortiet det. Det har da udentvivil især været paa "sin Samvittighed", *Vilhelm* kunde føle, at *Edvard*, som helst talde *Fransk* og elskede *Normannerne*, langt hellere undte ham Kronen end en af *Godvins Sønner*, som nødte ham til at gjøre baade *Ærke-Biskop Robert* og alle de andre *Franskmænd*, han havde trukket over Kanalen, fredløse; men dog er det ogsaa meget troeligt, at *Ærke-Bispen*, da han maatte smøre 337 Hæle, har, som *Ingulf* melder, i al Hemmelighed betroet *Vilhelm*, at det var ligesaavel *Edwards* som hans Ønske, at *England* maatte faae en *Normannisk* Konge, der ikke var bange for *Godvins Sønner* ^{*}*Sachse-Krøniken* under A. 1052. *Ingulf* (hos Savile) S. 900.. Fortællingen om Haralds Giæsteværelse i Normandiet og Troskabs-Eed til *Vilhelm* har vel ogsaa noget Æventyrligt ved sig, men det har Middelalderen i det Hele, og da, paa *Sachse-Krøniken* nær, som tier, alle vore Hjemmels-Mænd fra *Ingulf* til *Snorre Sturlesen*, stemme overeens i Hoved-Sagen, maae vi ansee den for afgjort. *Vilhelm* af *Malmsbury*, som baade siger og viser, han, deels for Slægtskabs Skyld og deels for "Gunst og Gave" er *Normannerne* tro, giver udentvivil den bedste Beskeed om Sagen, i det han melder, at *Harald* efter *Nogles Sigende* reiste i Kongens Ærende, men at andre velunderrettede Personer forsikkre, han foretog sig slet ingen Reise, men var kun fra sin Lystgaard *Bosham* (i Sussex) taget ud at fiske og dreves da af Stormen over paa den *Franske* Kyst, hvor Man behandlede skibbrudne Folk som gode Priser, og faldt saa i Hænderne paa *Grev Guido* af *Abbeville* eller *Ponthieu*, som indtil videre satte ham i Bolt og Jern. I denne Vaande, siger Man, hittede *Harald* paa det snilde Raad at skikke Bud til Hertug *Vilhelm*, at han var sendt i et vigtigt Ærende fra Kong *Edvard* til ham, men standset paa Halv-Veien af *Utysket* i *Ponthieu*, hvis Kløer han derfor bad Hertugen udrykke ham af. Det skedte, *Harald* smigrede *Vilhelm* med Haabet om *Englands* Krone, og *Vilhelm* tog Sagen alvorlig, saa *Harald* maatte sværge ham til at indrømme ham *Dover*, og gjøre alt Sit til at fremme hans Thron-Bestigelse, hvorimod *Vilhelm* lovede ham sin Daatter og tilsikkrede ham alle hans Forleninger ^{*}*Vilhelms Englands-Krønike* II. (hos Savile) S. 93..

338 Slutningen bliver da, at *Vilhelm* havde et Slags Krav paa *Haralds* Bistand, men ikke mere Ret til *Englands* Krone, end Staal-Handsken kunde give ham, da *Harald*, som han siden meget rigtig sagde, ei raadte for at give bort, hvad han ikke selv eiede, og da hans *Normanniske* *Kiæreste* ei skal have oplevet det kritiske Øieblik, trøstede *Harald* sig vel med, at naar Barnet er dødt, er Fadderskabet ude ^{*}*Vilhelms Englands-Krønike* III. (hos Savile) S. 99..

Dog, mod Spydstage-Retten giælde Ord-Sprog ligesaalidt som Mands Villie eller Lands Lov, og saasnart Hertug *Vilhelm* hørde, at *Harald* havde bestegit Thronen (Helligtrekonger-Dag 1066), spurgde han hverken, om det var med Kong *Edwards* Minde eller med *Folkets* Villie, men han rustede sig af alle Kræfter, fik ikke mindre end 50,000 Mand paa Benene og af *Paven* (Alexander den 2den) et indviet *Kors-Banner* at føre i Striden ^{*}*Vilhelm* af *Poitiers* (hos Düchesne) S. 197. *Barons Kirke-Bøger* under A. 1066.. Med hvad Ret "*Hans Hellighed*" kunde erklære det *Normanniske* Indfald i *England* for et "*Kors-Tog*," det bliver hans Sag, men at han gjorde det, maae vi lægge Mærke til, thi det gav *Vilhelm* i Millioners Øine Ret til den *Engelske* Krone, og hvad der bevægede *Apostlernes* Eftermand dertil, var aabenbar paa den ene Side, at den *Romerske Kirke* ei, siden de første *Karolinger*, havde fundet lydigere Sønner end de *Normanniske Hertuger*, og paa den Anden, at *England*, der fra *Gregor* den Stores Dage stod i et eget Forhold til den *Romerske Stol*, havde under *Godvins Sønner* gjort sig opsætsig. Vel siger nemlig *Sachse-Krøniken* om den *Normanniske* *Ærke-Bisp Robert*, som maatte rømme Landet for *Godvin* og hans Sønner, at han mistede kun derved med, 339 hvad han havde faaet mod Guds Villie ^{*}*Sachse-Krøniken* under A. 1052., men det sagde Ingen i *Rom*, uden en selv gjort *Pave* (Benedikt den 10de), der havde sendt den *Godvinske* *Ærke-Bisp* af *Canterbury*, *Stigand*, *Messe-Hagel* (*Pallium*), fordi, som *Ingulf* siger, *Krage søger Mage*, og hverken *Harald* eller *Stigand* havde engang siden søgt at forsone den ægte *Apostoliker* ^{*}*Ingulf* (hos Savile) S. 898. *Vilhelm* af *Malmsbury* (sammesteds) S. 100..

Uagtet nu *Vilhelm*, paa denne Regning, skulde have "Himlen" med sig, beholdt han dog længe Vinden og, som det syndes, Lykken imod sig; thi hans samtidige *Lov-Taler* siger: han havde megen Gienvordighed med lang Modvind, frygtelige Skib-Brudd og mangfoldige Rømnings-Mænd, skiøndt han bar det godt Altsammen, skjulde hvad han kunde, begrov de Drukne i al Stilhed, og forbedrede bestandig Levemaaden ^{*}*Vilhelm* af *Poitiers* (hos Düchesne) S. 198.. Langt om længe fik han da Samling paa et Tusind Skibe i St. *Vallery*-Havnen (ved *Somme-Flodens* Udløb), men ogsaa der laae han indeblæst, til det, som *Vilhelm* af *Malmsbury* siger, surrede om hans Øren fra alle Kanter: hvad vil Spurv i *Trane-Dands*, det gaer ham som hans Fader, hvis Næse ogsaa kløede efter *England*, men saadant Galskab kan vor Herre ikke lide, derfor har han Mod-Vind ^{*}*Vilhelms Englands-Krønike* III. (hos Savile) S. 100.. Ved Hjælp af den hellige *Valerius*, hvis Levninger Hertugen lod gjøre stor Høitid ad, fik han imidlertid Med-Vind *Mikkels-Dag*, og kom hverken for tidlig eller for silde, men lige ret tilpas, just, da *Harald Godvinsen* var draget nordop at slaaes med Kongen af *Norge*, saa *Vilhelm* landede ved *Pevensea* og *Hastings* 340 (i Sussex), uden at en Hund giøede ad ham ^{*}*Vilhelm* af *Poitiers* (hos Düchesne) S. 198-99.. Vel faldt han, efter *Sigende*, næsegruus, da han sprang i Land, men hvad enten det ved den Leilighed faldt ham eller en Anden ind, saa viste Tiden, det var sandt nok, hvad der skal have trøstet ham, at han greb Hold i Landet med begge Hænder ^{*}*Vilhelms Englands-Krønike* S. 100. *Rim-Krøniken* II. 151-52..

Saasnart nu *Harald* hørde, han havde faaet Fremmede i Syden, mens han lavede Bad til dem i Norden,

skyndte han sig, maaskee alt for meget, ned at tage imod dem ved Stranden, og *Vilhelm af Malmsbury* siger, han mistede endeel af sine bedste Følge-Svende, fordi han ved Delingen af det *Norske Bytte* var saa nærig, at de ingen Ting fik**Vilhelms Englands-Krønike II. og III. (hos Savile) S. 94. 100.*, Noget, Man vel, ved at sammenligne *Norges Rigdom med Englands*, fristes til at smile ad, men havde, som man siger, *Harald Haardraade* virkelig sine "*Byzantinske Liggendefæ*" ombord, kunde de maaskee dog nok, i saa besværlige Tider, have fristet selv den *Engelske Konge*. I alt Fald kom *Harald Godvinsen* dog hverken til at fattes Folk eller stridbare Mænd, thi der stod endnu Mange, efterat han var faldet i det kiedsommelige lange Slag ved *Senlak* eller *Hastings* (14de October), med hvis Beskrivelse Mester *Wace* nær aldrig var bleven færdig**Den Normanniske Rim-Krønike II. 191-281.* *Sachse-Krøniken* fatter sig des kortere, sigende: *Harald* kom sønderned og sloges med *Vilhelm*, inden han endnu havde ret Samling paa Hæren, og der faldt han, tillige med begge sine Brødre: *Gjord* og *Lovin*, hvorpaa *Vilhelm* tog Landet, kom til *Westminster*, lod sig krone af (den Yorkske) *Ærke-Bisp Aldred*, modtog Skat og Gidsler og solgte saa bagefter Folk deres egen Grund**Sachse-Krøniken A. 1066.*

341Man seer strax, *Angel-Sachseren* har været i ondt Lune, og som "*Borger*" var det Synd at fortænke ham i, men en Historie-Skriver maa aldrig være i ondt Lune, thi da lægger han sig altid enten paa en eller anden Maade ud med Læseren og tilintetgjør derved sig selv, som er en langt større Skade end nogen "*Erobrer*" kan gjøre ham, og Man vil til alle Tider finde, det er morsomt at vide endeel om Slaget ved *Hastings*, som Man meget heller tog fra første Haand end paa Tredie og Tiende.

Nu veed vi saaledes ikke ret, hvad vi tør troe af Mester *Waces* Fortælling om, hvordan de i den *Angel-Sachsiske* Leir sad og drak til Pæls hele Natten før Slaget, drak rundt, baade ret og avet om, snart til Hælvten og snart til Bunds, ja, vi har ondt nok ved at forstaae det lille Vers af en *Angel-Sachsisk Drikke-Vise*, *Normannerne* ved denne Leilighed saa ynkelig har radbrækket**Den Normanniske Rim-Krønike II. 184.* Ligesaa lidt veed vi, hvad vi egentlig skal tænke om den Pokkers *Karl* af en *Skjald*, *Thielvar* (Taillfer) kaldt, som, efter at have sunget for *Vilhelm* om *Karl Magnus*, om *Roland* og *Holger Danske*, med hele Flokken, der faldt ved *Ronceval*, bad ydmygst om Forlov til at slaee det første Slag paa *Angel-Sachseren*, og slog saa, for det ikke skulde være Løgn, to Dommedags-Slag, hvorved Ligesaa mange beed i Græsset og Vaaben-Gnyet stak i Sky**Sammest. 214-16.*

Sligt pleier Man vel ikke at ændse i *Stats-Historien*, men maa Man selv om *Staten* sige: den er kun til for *Menneskets* Skyld, da gjælder det unægtelig dobbelt om *Stats-Historien*, der ligesaalidt kan skabe som opløse noget *Borgerligt Selskab*, men kan kun fornøje de *Mennesker*, som tage Deel deri, og oplyse dem, der har Øie for *Menneske-Livet* i alle dets Retninger. Om derfor den *Angel-Sachsiske* Leir, Natten før den store Dag, der skulde 342afgjøre Rigets Skæbne, virkelig som *Vilhelm af Malmsbury* ogsaa havde hørt**Vilhelms Englands-Krønike III. (hos Savile) S. 101.*, gienlød af *Drikke-Viser*, medens Man i den *Normanniske* gik til Skrifte og til Alters, det er, menneskelig talt, en meget vigtig Sag, blandt Andet, fordi det beroliger os over Omskiftelsen, naar vi see det Dalende, hvor herlig det end har straalet, udueligt til at fortsætte Banen. Heller ikke kan det være os ligegyldigt, om *Thielvar*, der, ogsaa efter *Henrik af Huntingdons* Sigende**Henrik af Huntingdon VII (hos Savile) S. 368.*, gjorde Vind før Slaget med sit Ridder-Spil og aabnede det ved uformodenlig at fælde en Fane-Junker, blot var en udlært Rytter og forvoven Krop, eller tillige en *Aands-Frænde* ad *Thormod Kolbrun-Skjald*, der vakde Konge-Hæren paa *Stiklestad* med *Bjarke-Maalet*, og det var desuden morsomt at vide, om de *Normanniske* Skjalde allerede i det *Ellevte* Aarhundrede havde glemt alle Nordens Kæmper over *Karl Magnus* og hans *tolv Jævninger* (douze pers), og glemt *Braaval* over *Ronceval*!

Da nu imidlertid *Lovtaleren*, ligesaavel som *Sachse-Krøniken* og *Ingulf*, tier kvær om disse Ting, maae vi nøies med at sige: Tiden har viist, at Forholdet mellem *Angel-Sachser* og *Normanner* virkelig svarede til Trækkene hos *Wace*, saa har de end ikke, efter *Bogstaven*, gyldig Hjemmel, har de den dog billedlig, som Udtryk for den Sandhed, at hvad Udfald end Slaget fik, var *Normannerne* dog *Herrer* i deres *Væsen* og *Angel-Sachserne* *Trælle*.

Dog, som *Trælle* kan Man ret godt tjene to *Herrer*, den Ene om Natten og den Anden om Dagen, vel at mærke naar Man er saa *bomstærk*, som det endnu kiendes paa *Engelsk-Manden*, *Angel-Sachseren* har været, 343og da Slaget varede fra Morgen-Stund til Aftens Ende, har vi intet mere Vidnesbyrd behov derom, at *Angel-Sachserne* sloges ligesaa ærlig, som de synes at have drukket; men skiøndt *Vilhelms Lov-Taler* krymper sig ved det, gaaer han dog til Bekiendelse, og melder, at "saasom og eftersom" *Barbarerne* for det Første var saa utallige, at Man, paa gammel Viis, maatte sige, de kunde drikke Floder ud og trampe Skove ned, og for det Andet, langt fra at møde *Normannerne*, som de mødte den *Norske Konge*, paa Halv-Veien, stod som de var murede paa en Brink, med en Skov i Ryggen, og endelig, for det Tredie, var saa firskaarne og brugde saadanne Bred-Øxer, Blider og andet Helvedes Tøi, som hverken *Skjold* eller *Brynne* kunde hytte for; saa *flygtede* virkelig engang først De fra *Bretagne* og de andre Hjelpe-Tropper paa venstre Fløi, og saa tilsidst *næsten* hele Hertugens Fylking, hvilket imidlertid, naturligviis, skal siges uden mindste Forkleinelse for de "uovervindelige" *Normanner*, og kan siges saa, aldenstund selv den *Romerske* Krigs-Hær, Keiserlig Høihed, vant til at knuse Konger og høste Laurbær baade til Lands og til Vands, selv den tog stundum Flugten, naar den troede sin Høvding fældet, og i denne Vaande var *Normannerne* netop, da de vendte Rygg**Vilhelm af Poitiers (hos Düchesne) S. 201-2.*

Angel-Sachserne tabde altsaa med Æren, men den *Normanniske Lovtaler* kan ikke bare sig for at ymte om, at *lidt* Skam kan Man nok bære, naar Man ikke har Skade men tvertimod Gavn deraf, og det, siger han, var aabenbar Tilfældet med *Normannernes* Flugt, ikke blot fordi en Flok Fiender, som forfulgte dem, blev hugget ned til sidste Mand, da *Hertugen* lod sine Svende see, han var lyslevende, og fik dem baade med det Gode og med det Onde vendt igjen; men især fordi Hertugen deraf lærde, *hvordan* Man skulde bære sig ad, for at faae Hul paa de kiedsommelige Karle, 344der ellers stod som Blokke paa Brinken, saa tæt stuede, at selv de Døde kunde ikke faae Lov til at falde. Nu flygtede han nemlig to Gange paa *Skrømt*, og havde den Fornøielse at Fienden immer blev hidsigere til at sætte efter, saa Flokken paa Brinken blev immer tyndere og der blev omsider Muelighed i at bryde igjennem Skjold-Borgen ind til *Hoved-Banneret*, hvor Kongen stod. Da nu ogsaa baade han og hans Brødre og Endeel af de ypperste Høvdinge alt for en Tid siden var faldne, begav Resten af de haardnakkede Krabater sig da endelig og endelig paa Flugt, men standsede dog endnu en Gang paa Halv-Veien, ved hvilken Leilighed adskillige fornemme *Normanner* beed i Græsset *Vilhelm af Poitiers* (hos Düchesne) S. 202-4..

Var det en *Angel-Sachser*, der saaledes beskrev Kæmpe-Slaget ved *Hastings*, kunde vi ikke ændse det stort, men da det er *Vilhelms Normanniske Lov-Taler*, maa det nødvendig tildrage sig vor Opmærksomhed, som et stort Vidnesbyrd om, at de der vandt ved *Waterlo* var netop af selvsamme Skuffe, som de der tabde ved *Hastings*, saa hvad der gjorde Forskiellen, var blot den *Normanniske Aand* hos Modstanderne og *Forsynets* dermed nøie sammenhængende Styrelse.

Lovtaleren, som ellers dog nævner Endeel af *Vilhelms* Hjelpere, og deriblandt hans Drost og Høire-Haand *Vilhelm Asbjørnsen*, siger ikke hvem der førde Kors-Banneret, men her kunne vi ogsaa godt nøies med *Waces* Hjemmel for, at det var *Rolv* hin Hvides Søn *Thorstein*, da hans Æt opkaldte sig efter ham (Toustain) og førde Banneret dobbelt i sit Skjold *Den Normanniske Rim-Krønike II. S. 198.* Foruden Disse nævner *Wace* Mangfoldige, og kunde sagtens, da Man har lange Fortegnelser fra Erobringens Dage paa de Strids-Mænd der tog hver sin Part af Landet som et Bytte, men her kan 345vi kun lægge Mærke til Hertugens Halvbroder, *Odd*, som, skiøndt *Biskop* i *Bayeux*, reed dog iblandt de Fremmerste ved *Hastings*, og var siden enstund en Slags Sætte-Konge paa Øen.

Dog, førend vi forlade den mærkværdige Val-Plads, hvor *Vilhelm* siden lod bygge et Kloster, med Rette kaldt *Slag-Abbediet* (Battle Abbey), maae vi endnu bemærke, deels at *Vilhelm* ved Midnats-Tid, da han kom tilbage fra Jagten efter de Flygtende, lod sin Telt opslaae midt iblandt de Faldne, aad og drak og var lystig *Vilhelm af Jumieges VII. 37.* Den *Normanniske Rim-Krønike II. 281-84.*, og deels, at der bestandig har været megen Tvivl og Tvist om, hvor *Harald Godvinsen* kom til at hvile, saa Man endogsaa udførlig har fortalt, hvordan han undkom og levede mange Aar efter i Stilhed. *Lovtaleren*, som er enig med alle de Andre om, at paa *Ansigtet* var det Lig, Man tog for *Haralds*, aldeles ukiendeligt, beretter imidlertid, Man fandt det efter andre Mærker, men at hans *Moder* kun *forgiæves* tilbød at opveie det med Guld, deels fordi *Hertugen* agtede slig en Handel under sin Værdighed og deels fordi han fandt det var *Synd*, at Den, for hvis Begiærlighed saa Utallige laae ubegravede, skulde stædes til Jorde af sin egen *Moder*. Han lod derfor *Vilhelm Mallet* (en *Normannisk Baron*) begrave Liget, hvorved det Ord faldt i Spot, at det var bedst han som *Lande-Væрге* blev begravet paa Strand-Bredden *Vilhelm af Poitiers* (hos Düchesne) S. 204.. Munkene i *Waltham* (i Essex), den *Godvinske* Families Yndlinger, lod sig imidlertid aldrig aftrætte, at de eiede saavel *Haralds* som hans Brødres Lig, og de har i det Mindste fortalt det smukt, hvordan To af dem fulgte ham til Val-Pladsen, fandt Liget ved Hjelp af hans deilige Frille, *Edithe* Svane-Hals, og stædte det høitidelig til Jorde.

346Saaledes faldt da *England* ikke blot i *Vilhelms*, men i de *Normanniske Baroners* Hænder, thi, saasart hans Med-Beiler til Kronen var borte, baade sagde og viiste *Vilhelm* aabenbar, at det var *Spydstage-Retten* han takkede for Thronfølgen, og at det var den Eneste, han fremdeles kiendte for gyldig, i det han, uden noget Spørgsmaal om "*Arve-Ret*", deelde Landet mellem sine Yndlinger, og gjorde det, om ikke til en skreven Lov, saa dog (hvis der er meget mere) til en sat Ret og en fast Regel, at *ingen Angel-Sachser* skulde enten i Kirken eller *Staten* beklæde nogen Værdighed. Det siger *Ingulf* udtrykkelig *Ingulf* (hos Savile) S. 901., og *Vilhelm af Malsbury* bemærker netop i den Anledning, at det var lige det Modsatte af *Knud* den *Stores* Adfærd, som lod de *Indfødte* beholde Alting, men at derfor faldt det dem ogsaa saa let at blive de *Danske* kvit *Vilhelms* *Englands-Krønike* sammest. S. 104..

Det var nemlig ingenlunde, som man nok kan tænke, "*Villien*" til at afkaste det *Normanniske Aag*, *Angel-Sachserne* fattedes, men den høiere Livs-Kraft, som Man kalder "*Aand*", og ret som for at vise det, var der dog endnu een *Angel-Sachsisk Ridder*, som, medens alle *Vilhelms* andre Modstandere faldt, holdt saaledes Stand, at *Normannen* maatte lade ham beholde sin Odel, som hans Søn, *Hugo* Evermur paa Depping-Gaard (Market Deeping i Lincoln), endnu besad, da *Ingulf* skrev. Denne Helt i en snever Kred, *Hervard Lovriksen* fra *Brunne* (Bourne) i *Lincoln* *Ingulf* (hos Savile) S. 899. 901-2. *Sachse-Krøniken A. 1070-71.*, som herved fik en universalhistorisk Mærkværdighed, fortjener i alle Maader at kaldes den *sidste* *Angel-Sachser* (The Last Saxon); thi 347*Ingulf* melder, at han endnu lod sig gjøre til *Ridder* paa den *gamle* Maade, som *Normannerne* ei kunde udstaae, men kaldte Kærlingeri, idet han gik til sin Far-Broder *Brand*, som var Abbed i *Burg* (Peterborough), skriftede ærlig, gjennemvaagede Natten i Kirken, offrede til Fro-Præken sit *Sværd* paa Alteret og modtog det igjen velsignet af Præsten under *Høi-Messen*, en Skik, der i det mindste gjør *Angel-Sachsernes* Falke-Syn Ære, da det er saa ganske i *Christendommens* *Aand*, at alt det Naturlige, der skal

kunne stemme med Den, maa først opoffres og saa annammes. *Hervard* havde i sin Opvext været saa balstyrig, at hans egen Fader lod ham gjøre fredløs, men efter at have tumlet sig brav i den vide Verden, saa der gik Ord af hans Lykke og Bedrifter, havde han gjort et stort Giftermaal i *Flandern* og synes der at have slaaet sig til Ro. Saasart han imidlertid hørde, at hans Fædrene-Land var erobret, hans Fader død, hans Moder understødt og hans Odel skiaenket en *Norman*, da foer han over Havet, feiede med nogle Frænders Hjelp paa Timen de Fremmede til Dørs i Fædrene-Huset, lod sig, som sagt, ikke slaae men signe til *Ridder* i *Burg*, og satte sig fast i Moradserne ved *Ely*, hvor han vandt saamange Slag fra *Normannerne*, at Man sang derom paa alle Gader og Stræder, og *Vilhelm* maatte omsider ordenlig paa billige Vilkaar slutte Fred med ham. Uden at drive det videre, hensov *Hervard* i Fred og hviler sine Been i *Croeland*, hvor hans Flanderske Frue, *Thyrfred*, som, kied ad Verdens Tummel, tog Sløret, alt længe havde ventet paa ham; men af *Sachse-Krøniken* see vi, at han engang havde sat sig i Forbindelse med *Sven Æstridsen*, som, efter *Harald Haardraades* Fald, begyndte igjen at tænke lidt paa *Engeland*, saavel som med de opsætsige Jarler: *Edvin* og *Morker*, og havde da de mest glimrende Udsigter til at blive sit Fædrene-Lands Befrier. 348 Da imidlertid den *Danske Flaade* paa en Maade "gav *Kiøb*", og Jarle-Partiet krøb til Korset, maatte *Hervard* nøies med den Roes, at han ikke blot "huggede sig godt igiennem" med alle dem, der havde Mod til at følge ham, men at han, saa længe mueligt, forhaalede sit Folks Undergang og lod dem i det Mindste ei uhævne nedsynke i de Dødes Rige **Sachse-Krøniken* A. 1071. Ingulf (hos Savile) S. 901-2..

En anden Opstand, hvori *Hervard* rimeligviis ogsaa tog Deel, og hvorved den *Danske Flaade* kun synes at være kommet lidt for silde, er blevet langt mere berømt iblandt de Lærde, men havde aabenbar langt mindre at betyde, da det var en Sammen-Sværgelse af alle Farver ikke mod *Normannerne*, men blot imod *Vilhelm*. En af Hoved-Mændene, Grev *Roger af Hereford*, var nemlig en Søn af den Normanniske Drost, *Vilhelm Asbjørnsen*, og den Anden, *Rolv* Jarl i *Northfolk*, var Svoger til ham, medens den Tredie, *Valthjov* af *Huntingdon*, vel var Søn af den berømte *Danske Sivard* Jarl i *Northumberland*, men paa godt Forlig gift med en Frændke af Kong *Vilhelm*. Det Hele gav i alt Fald kun Stof til en "Criminal-Historie," da det blev *Vilhelm* meldt til *Normandiet*, hvordan Man havde brallet op ved *Rolv* Jarls Bryllup i *Norwich*, thi da var han strax ved Haanden, *Valthjov* blev halshugget, *Roger* slap, for Venskabs Skyld, med evigt Fængsel, og *Rolv*, som alt var flygtet, skal vel have hentet den *Danske Flaade*, under Prinds *Knud* og *Hakon* Jarl, som lod sig see, men den gjorde kun en Vende-Reise og han forsvandt med den **Sachse-Krøniken* A. 1075. Ingulf (hos Savile) S. 901. 2. *Vilhelms Englands-Krønike* (sammest.) S. 104-5. *Henrik af Huntingdon* (sammest.) S. 369.. Ventelig har for Resten Flere end *Rolv*, da de opgav *England*, taget til Takke med *Danmark*, men vissere er det dog, efter den velunderrettede *Ordriks* 349 Vidnesbyrd, at Endeel af de kiækkeste Unger-Svende gik til *Maglegaard*, optoges iblandt *Væringerne* af *Comnenen Alex* (1081), havde der den Fornøielse at slaaes med de Italienske *Normanner*, og indlagde sig megen Berømmelse **Ordriks Kirke-Historie* (hos *Düchesne*) S. 508. *Galfreds Sicilianske Krønike* (hos *Muratori* V.) III. 27.. At disse *Angel-Sachsers* Afkom endnu var kiendelig et *Aarhundrede* senere, da *Latinerne* indtog *Konstantinopel*, kunde være morsomt nok, naar det var rigtig hjemlet, men det Vilkaar synes den ny Historie-Skriver, der melder det paa fri Haand, ei at have ændset **Sismondis Franske Historie* IV. 399..

Hvordan en Mand nu denne "*Vilhelm Erobrer*" egenlig var, hvad han tænkte mest paa, og hvad han udrettede i de tyve Aar (1066-87), han sad paa *Engelands Throne*, Andet end at skifte Hugg paa begge Sider af Kanalen, det er langt fra at være saa vigtige Spørgsmaal i *Verdens-Historien*, som Man, efter de "piinlige Forhør", der paa Dom-Stole af Folianter naturligviis ogsaa er holdt over ham, skulde slutte; thi at han var en *Norman*, bekiendte han godvillig, og at han var En af "*de Store*", beviiste han tilstrækkelig, ikke blot ved den Beskeed, han gjorde paa Valen, men især ved den store Opsigt og det dybe Indtryk, han gjorde i en Tid, da en dygtig *Hugaf* var langt fra at være en Sjeldenhed. At *Engelsk-Mændene*, fra i Gaar og i Dag, har regnet *Vilhelm Erobrer* for Skaberen ligesom *Vilhelm Hollænder* for Opholderen af deres Lykke, og høitidelig stadfæstet hans Døds-Dom over alt "*Angel-Sachsisk*", som raat *Barbari*, Det skal Man nemlig, af mange Grunde, helst tie med, naar Man taler enten, om deres eller hans Storhed; men hvad en samtidig *Angel-Sachser*, der ikke blot havde seet hans Ansigt, men opholdt sig enstund i hans Gaard, givet Agt paa hans Sæder og suk350ket dybt over Somme af dem, tænkte og dømte om ham, er høist mærkeligt. Vil Nogen vide, siger han, hvordan en Mand den Kong *Vilhelm* var, vi tale om, hvad Glands ham fulgde og hvad Magt han havde, da vil vi beskrive ham, som han stod for vore Øine, da vi enstund var under Tag med ham. Han var en snild og saare mægtig Mand, stærkere og storladnere end Nogen af hans Formænd, og han var blid mod de Fromme, men over al Maade stræng mod hvem der ei vilde lystre. Paa det Sted, Gud lod ham vinde *England*, bygde han et prægtigt Kloster, og det var langt fra at være det Eneste, thi han fyldte hele Landet med *Benediktinere*, saa der var *Christendom* Nok i hans Dage, naar Man vilde følge den. Men han var, som sagt, stræng og bister mod alle dem der ikke vilde, som han: han satte *Jarler* i Bolt og Jern og smed baade Adelsmænd, *Bisper* og *Abbeder* i Hullet; ja sparede tilsidst end ikke sin egen Broder, *Odd*, som dog var en fornem Biskop i *Normandiet*, havde gjort Kongen store Tjenester, var *Jarl* i *England* og pleiede at staae for Styret, naar Kongen var borte, ogsaa han kom i Hullet. Det maa imidlertid dog heller ikke forglemmes, hvordan han fredede Landet, saa en dygtig Mand kunde reise Riget rundt med Favnen fuld af det røde Guld, uskadt, og Folk turde slet ikke slaae hinanden ihjel, hvormegen Fristelse de end havde til det. Men raadte han ikke ogsaa over hele *England*, og randsagede det saa smaalig, at der var ikke en Plet Jord, uden han førde den til Bogs og vidste baade hvem den hørde til og hvad den var værd; *Bretland* (Wales) og *Man* havde han i sin Magt, *Skotland* fælde hans stærke Arm og blev ham underdanig, *Normandiet* var hans Odel, *Maine*

beherskede han, og havde han blot levet to Aar længer, vilde han uden Sværd-Slag, blot ved sin Snildhed, vundet *Irland*. Vist nok havde Folket megen Slid og Fortræd i hans Dage, thi *Fæstningerne*, han lod byg351ge, faldt Fattig-Folk meget til Besvær, og han var saa forskrækkelig haard og piinde baade med Ret og Uret saamange Tusind Pund baade i Guld og Sølv ud af Undersaatterne; for der var faret en Gierrigheds-Aand i ham, saa han kunde aldrig faae Nok! Og saa *Dyre-Fredningen* og *Jagt-Lovene*, hvorefter Øinene skulde stikkes ud paa hvem der fældte enten *Hjort* eller *Hind*, og selv *Harerne* skulde Man lade løbe, og *Kron-Dyrene* elskede han som han kunde været deres egen *Fader* (swylc he wære heora fæder)! Og han brød sig slet ikke om, at de Rige klynkede og de Fattige skreg, men hvem der vilde beholde Liv og Land eller nogen Ting maatte lystre. Ach, at noget Menneske-Barn dog kan blive saa overmodig og see alle Folk over Hovedet! Gud forlade ham alle hans Synder og være hans arme Sjæl naadig; thi hvor falsk og forfængelig denne Verdens Herlighed er, det fik han at finde, da han, der havde raadt over saamange Lande, maatte nøies med syv Fod Jord i Alt, og han som før glimrede af Guld og Ædel-Stene bedækkedes af Muld**Sachse-Krøniken* A. 1086, efter Overskriften, men 1087 baade efter Indhold og udtrykkelig Angivelse..

Dette er ikke nær hele den *Angel-Sachsiske* Lig-Præken over Kong *Vilhelm*, men det kan være Nok, baade til at vise, han var en Mand der kunde skaffe sig Agtelse, og at det neppe var af Had til *Barbariet*, han vilde vænne Folk af med at læse og skrive *Angel-Sachsisk***Ingulf* (hos Savile) S. 901., men at han netop selv var en halv *Barbar* og en heel *Tyran*, der vel satte en vis Priis paa *Guds-Frygt* og *Boglig Konst*, men vurderede dem, som alt Andet, kun efter Nyttens deraf for ham og hans Tjenere, til dagligt Brug, i et rigt Land, hvor Man havde hele Folket imod sig. Derfor gav han Engelænderne *Franske* Sjæle-Sørgere, som de, hvis Saligheden laae dem paa Hjerte, vel maatte lære sig 352til at forstaae, og lærde i Mellem-Tiden intet Ondt af, og den eneste Bog paa Fiendens Moders-Maal han fandt ikke blot uskadelig, men i en forbedret Udgave overmaade nyttig, var Kong *Ælfreds Jorde-Bog* eller Matrikel, som *Angel-Sachserne* i dens *Normanniske* Bearbejdelse kaldte "*Dommedags-Bogen*", fordi Kongen i den kunde see Alt hvad Folk eiede og havde, ikke blot af Mark og Skov, men selv, med Skam at tale om (hit is sceame to tellan), af Kiør og Stude og Svin, som blev ført til Bogs, hver Kiæft**Ingulf* (hos Savile) S. 908. *Sachse-Krøniken* A. 1085.

Medens det derfor er en ligesaa grundløs som latterlig Mening, de Lærde har havt, at *Angel-Sachserne* med Friheden ogsaa mistede deres Moders-Maal, er det dog klart, at *Normannerne* fik det *Angel-Sachsiske Sprog* banlyst fra Kirken og afskaffet i *Skolen*, et Mester-Stykke, der neppe findes Mage til i Verdens-Historien, og hvis nødvendige Følge var et vist konstigt *Halv-Barbari*, ei blot i Bøgerne, men i hele Livet, hvis Spor først vil forsvinde ved en Grund-Reform efter det Oprindelige, som "*Radikalerne*" neppe veed, hvad er. Vist nok en haard Skæbne, men nødvendig, naar *Angel-Sachserne* skulde reddes fra den ubetimelige Forfinelse og den Fordærvsens Afgrund, de med stærke Skridt gik i Møde, saa, rigtig forstaaet, var den *Normanniske Erobring* tilvisse *Englands* Redning, kun ikke fra *Barbariet*, hvori Folket netop hovedkulds blev kastet tilbage, og maatte paa Ny, med Haardt mod Haardt, arbeide sig ud af, saa de *Normanniske Baroner* dog omsider lærde, hvad *Ordrik* med Rette siger, faldt *Hertugen* for svart**Ordriks Kirke-Historie* S. 520., nogenlunde at forstaae Folket, som *Overhuset* nu forstaaer *Underhuset*.

Vilhelm døde, efter *Sachse-Krøniken*, netop samme Aar som *Hellig-Knud* i *Danmark*, der med 353*Norges* Hjelp, vilde styrtet hans Throne, blev myrdet af sine egne Undersaatter, ellers bekiendte for *de Troeste* af alle Folk (eallra folca getreowast)**Sachse-Krøniken* A. 1086., og *Angel-Sachseren* maa nok sige, at *Erobrerens Død* ret klarlig viiste det Tomme i denne Verdens Herlighed; thi det er ikke blot Mester *Wace*, men ogsaa *Ordrik*, som vidste god Beskeed, der fortæller, at han havde neppe givet det sidste Suk, før alle de Store fløi afsted, hver sine Veie, og alle de Smaa kappedes om at udplyndre Slottet og lod Kongen ligge halvnøgen paa Gulvet. Dog, ikke hermed nok, thi for at han kunde blive ført fra *Rouen*, hvor han døde, til *Caen*, hvor han skulde begraves i *Stephans-Kirken*, han selv havde ladet bygge, maatte en simpel Ridder, *Helvin*, forbarme sig over ham og bekoste Reisen af sin egen Lomme. Saaledes kom da Liget til Kirke-Dørren, men der blev det staaende en god Stund, fordi der kom Ildløs i Byen og Følget splittede sig ad, og da det saa endelig slap ind i Kirken, og Messen var læst, og Bispen af *Evreux* havde holdt hans *Lig-Præken*, opregnet hans Bedrifter, berømt hans strænge Retfærdighed og opmuntret Forsamlingen til at bede for hans Sjæl; see, da trængde *Asselin*, *Arturs* Søn, sig frem og raabde hørøstet: her stod min Faders Huus, som Hertugen uden Vederlag tog fra ham med Vold, da han byggede Kirken, og derfor gjør jeg nu i Guds Navn høitidelig Forbud imod den Voldsmands Begravelse paa min Grund! Alle Naboerne vidnede med ham, det var sandt, og Man kiøbde da Grav-Stedet af *Asselin*, med Løfte om fuldt Vederlag for Resten, men da Man saa tog Liget af Baaren og lagde det i Kisten, var den for knap, saa det revnede og fyldte Kirken med ulidelig Stank**Ordriks Kirke-Historie* (hos *Düchesne*) S. 661-62. Den *Normanniske Rim-Krønike* II. 298-304..

354Saa ondt havde den rige og mægtige Erobrer ved at faae "de syv Fod Jord", og saaledes stadfæstedes Ord-Sproget at hvo Intet vil levne, han revner tilsidst!

Erobreren efterlod sig tre Sønner: *Robert* Buxe-Braag (*Courthose*), *Vilhelm* den Røde og *Henrik* Præstelærd (*Beauclerk*), af hvilke de to Sidste fulgde ham paa *Englands* Throne (1087-1135), men uden at slægte ham paa i stort Andet end Udyd, saa *Robert* var den Eneste, der havde arvet *Ørne-Flugten*, som gjorde ham til En af det store *Kors-Togs* Helte. Han var imidlertid en Sviregast og Ødeland, pandsatte hele *Normandiet*, som var hans Arve-Gods, til sin Broder *Vilhelm*, og sloges siden med *Henrik* baade om Det og om *England*, til han blev fanget (1106) og sat i god Forvaring i *Cardiff* (i Wales), hvor han, død for Verden,

hensleed sine øvrige Dage. *Henrik* den Lærdes eneste ægtefødte Søn, *Vilhelm*, forgik paa en Hjem-Reise fra *Normandiet*; og ved *Henriks Død* (1135) gik baade *England* og *Normandiet* fra *Gange-Rolvs* og *Erobrerens* mandlige Afkom.

Der var imidlertid en anden *Norman samtidig* med *Vilhelm Erobrer*, som vi ingenlunde maae tabe af Syne, thi vel var der intet *England*, hvor han sad paa den høie Hest, men der var et *Rom* og et *Byzants*, som, hvor daarlig de end i mange Henseender svarede til Navnet, dog endnu var *Verdens Hoved-Stæder*, og i dem Begge gjorde denne Norman, *Robert Viskard* eller *Snilling* (det Islandske γ : Norske viskr), overordenlig Opsigt.

Vi har alt flere Gange havt Leilighed til at bemærke, hvor forvirret det saae ud og hvor broget det gik til i *Nedre-Italien*, men, paa *Monte Cassino* nær, har Intet kunnet tildrage sig vor Opmærksomhed. *Normannerne* var Man derimod allevegne, hvorhen de saa kom, nødt til at ændse, og ligefra Begyndelsen af det *Ellevte* Aarhundrede 355spore vi ogsaa her *Normanniske Kæmper*, som gjorde lyst paa Valen og forbausede Dværgene.

De første *Normanner*, som her viiste deres Fægte-Konst, var fyrretyve Pillegrimme, som kom fra den *hellige Grav* til *Salerno* (omt. 1002), just som Staden var beleiret af *Saracener*, og bad strax Hertugen om Vaaben og Heste, for at øve Ridder-Spil med de Vantro. Hertug *Veimer* gav med Fornøjelse disse velskabte, kæmpehøie Karle hvad de forlangde, og saae dem med Beundring anrette saadant et Blod-Bad paa Fienden, at hvem der kunde, snart tog Flugten, og Beleiringen hævedes. Alle Folk løftede naturligviis Kæmperne til Skyerne, og Hertugen lovede dem Guld og grønne Skove for at tage Tjeneste hos ham, men det vilde de ingenlunde, forsmaaede hans Gaver, da det var kun for Guds Skyld og Troens Sag de havde fægtet, og reiste deres Vei. Hertugen vilde imidlertid ikke opgive Haabet om saadanne Hjelpere og sendte derfor, som en *Narses* den Anden (veluti *Narses* alter), sine visse Bud med dem til *Normandiet*, som med Mandler og Citroner, Purpur-Kapper og Ride-Tøier, gloende af Guld og Sølv, skulde lære dem i "Kæmpers Føde-Land", hvilket *Canaan* der laae paa hin Side *Alperne* **Cassino-Krøniken II. 31. 38.*

Nu at forene Efterretningerne om de *Normanner*, som, Flere og Færre i Tal, gik til *Italien* for at prøve deres Lykke, er naturligviis umueligt**Ordriks Kirke-Historie* (hos *Düchesne*) S. 472. *Krøniken* fra *Jumieges* (sammet.) S. 284. 91., da det var Noget, ingen Skriver ændsede, før det var for silde, men det er ogsaa ganske ligegyldigt; thi det er os nok at vide, at disse "*Franskmænd*", som de alt dengang kaldte dem selv, allerede i Aarhundredets første Menneske-Alder havde vundet saadant et Ry, 356at da den *Byzantinske* Feldtherre, *Georg Maniakes* (1037) gjorde Toget til *Sicilien*, som *Harald Haardraades* Skjalde har stræbt at forevige, tog han ikke blot alle de *Normanner*, han kunde opdrive, i Sold, men *Byzantinerne* tilstaae selv, det var dem, der vandt *Seirene* til ham**Kedren* (hos *Ksylander*) S. 612-23.. Imidlertid, hvad enten det, som Ordet gik blandt *Normannerne*, var *Maniakes*, eller, som *Byzantineren* melder, hans Eftermand, der behandlede dem og deres Anfører, *Lombarden Hardvin*, slet, saa opkom der paa dette Tog et dødeligt Fiendskab mellem *Byzantiner* og *Normanner*, som snart udbrød i en alvorlig Kamp, om *Apulien* og *Kalabrien*, der, efter *Ottonernes* Dage, aldeles var faldet i *Byzantinernes* Vold**Galfreds Sicilianske Krønike*, hos *Muratori V. 551.* *Kedren* (hos *Ksylander*) S. 623..

Hidindtil havde *Normannerne* kun eiet Staden *Aversa*, hvis Besidder, *Ragnulf*, Keiser *Konrad* paa sit Italienske Tog (1038) gav Greve-Titel**Cassino-Krøniken II. 59-66.*, men ham formaaede nu *Hardvin* (1041) til at gjøre fælles Sag med sig mod *Byzantinerne*, som da ogsaa, efter to store Nederlag, det Ene ved *Cannæ*, og det Andet ved *Monopoli* maatte rømme hele *Apulien*, saanær som Stæderne *Bari*, *Otranto*, *Brindisi* og *Taranto***Kedren* (hos *Ksylander*) S. 623-24. *Cassino-Krøniken II. 68.*

Seier-Herrerne deelde Byttet, og her møde vi det første Kuld af Junkerne fra *Cotentin*, blandt hvilke *Vilhelm* Staal-Handske blev den første Greve i *Apulien*, og disse tolv Patriarker var Sønner af Baron *Tankred* paa *Hauteville* eller *Høistrup*, hvorom *Galfred* gjør den artige Bemærkning, at det hedde ikke saa for nogen udmærket høi Beliggenheds Skyld, men snarere til et Varsel for 357den store Ære og Høihed (altioris honoris culmen), *Tankred-Sønnerne Robert* og *Roger* skulde naae**Galfred Malterres Sicilianske Krønike I. 3-4.* hos *Muratori V. 560.* Da nu *Robert Viskard*, som var den Ældste af det andet Kuld, begyndte at træde i sine Brødres Fod-Spor (omt. 1050), var der ikke mere Rum til ham i *Apulien*, saa han maatte prøve Lykken i *Kalabrien*, hvor han satte sig ned i *St. Marko* og drev, reentud sagt, *Røver-Haandværket*, kun fra en vis høiere Syms-Punkt: blot som Middel, ei som Øiemed**Sammet. I. 4. 12. 16-17.*

Under disse Omstændigheder var det, *Pave Leo* den Niende fik det fortvivlede Indfald at drive *Normannerne* ud af *Italien*, eller i det Mindste med Magt at fratage dem *Benevent*, som Keiser *Henrik* den Tredie vel selv ved sin Nærværelse havde forlenet dem med, men siden givet Paven i Bytte for Noget af *St. Peders Gods* i *Tydskland*. *Hunfred* *Tankreds*søn, som dengang (1053) var Greve i *Apulien*, rykkede da i Marken, havde *Robert Viskard* med, og anrettede et stort Blod-Bad paa *Tydskerne*, der hverken var saa lette til Sinds eller til Beens, som *Italienerne*, der strax vendte Rygg. Hans Hellighed selv flygtede til en Fæstning i Nærheden, men blev strax beleiret, maatte overgive sig og følge med til *Benevent*, hvor han residerede tre Fjerding-Aar, men under *Normannerens* Vinger**Sammet. I. 14. Cassino-Krøniken II. 81. 85. 88.* Dette lange Ophold, der dog neppe kan have været den hellige Fader behageligt, vil ikke saa ganske stemme overeens

med den Beretning, baade han selv og Andre har givet om *Normannernes* dybe Underdanighed og Anger; men det var ganske i deres Aand at vise St. Peders Eftermand 358al muelig Artighed, bede meget om Forladelse og udbede sig hans Apostoliske Velsignelse, men dog med alt Det benyttede deres Seier og ei slippe Fuglen, før han lærde at syngte med dem, han var iblandt ^{*}Barons Kirke-Bog A. 1053 og 54.. Uagtet derfor *Cassino-Krøniken* stadfæster, at Grev *Hunfred* strax tilbød at følge Hans Hellighed paa Vei til Rom, naar han behagede, melder den dog, at der blev Intet af, før *Leo* sang paa det sidste Vers, saa han overlevede kun sin Hjemkomst nogle faa Dage. *Galfred* siger ogsaa, at han først forlenede *Normannerne* baade med Alt hvad de havde og hvad de *sønderpaa* fremdeles kunde erhverve, og det er rimeligt nok, at da de ingen Løse-Penge tog, de har beviist den hellige Fader, at den ene Høflighed var den Anden værd.

Kort efter blev *Robert*, ved *Hunfreds* Død, Greve i *Apulien*, og begyndte nu for Alvor paa *Kalabrien*, og han fik en god Hjælper i sin yngste Broder *Roger*; thi vel nappedes de indbyrdes, da Enhver vilde rage Ild til sin Kage, men de forligdes dog immer snart igjen, for at være Byttet vis, før de sloges om det, og 1060 fuldendte de, ved Indtagelsen af *Reggio* og *Squillace*, *Kalabriens* Erobring—*Galfreds Sicilianske Krønike I. 18–37. Cassino-Krøniken III. 15.*, som, efter Aftale, skulde deles ligelig imellem dem.

At nu de *Normanniske* Brødre ikke kunde staae ved Sundet og see over til *Sicilien*, uden at faae Lyst til den deilige Øe, det vilde vi slutte af os selv, om end ikke deres gode Ven *Galfred*, med en besynderlig Aabenhiertighed, idelig havde indskærpet os, at de var umaadelig *jordgjerrige*, saa, hvad det end skulde koste, vilde de have Alt hvad de saa. Da *Sicilien* nu desuden var i de *Vantroes* Hænder, tænkte *Normannerne* naturligviis, de kunde slaae to Fluere med eet Smæk, og sørge baade for deres 359timelige og evige Vel ved at bemægtige sig den, og deri styrkede Paverne dem af alle Kræfter, thi *Nikolai* den Anden forlenede dem *forud* med *Sicilien*, og da Grev *Roger*, efter Seieren ved *Ceramo* (1063), sendte *Alexander* den Anden fire Kameler, fik han til *Giengiæld* ikke blot et viet Banner, men Synds-Forladelse og apostolisk Velsignelse til hele sit Mandskab—*Cassino-Krøniken III. 15. Galfreds Sicilianske Krønike II. 1. 21. 28.*

Herimod kunde nu vel være Adskilligt at indvende, men som ikke vedkommer os. *Sicilien* havde *Muselmændene* købt for Staal og var altsaa pligtige til at sælge for Betaling i lige Mynt, og da *Byzantinerne* ikke kunde udrede, hvad Indløsningen skulde koste, maa hele *Christenheden* takke *Normannerne*, som gjorde Udlæget, istedenfor at knurre over, at de selv fandt deres Regning derved; thi de *rene, uegennyttige* Bevæggrunde til Krig og Orlog fattedes jo ikke mindre i det *Nittende* end i det *Ellevte* Aarhundrede, saa Forskiellen var kun, at *Normannerne* dog ogsaa gjorde *lidt* for *Guds* og *Christenhedens* Skyld, hvad i alt Fald røber en højere Anskuelse og kaster en varigere Glands paa Bedriften, end vort Aarhundredes Kæmper endnu kan berømmes for eller rose sig af.

For at imidlertid *Tankred-Sønnerne* kunde faae en god Anledning til hvad de, under alle Omstændigheder havde besluttet at vove, kom *Emiren* fra *Palermo*, ret som han var kaldet, og anraabde deres Bistand mod en Oprører, han var fordrevet af, og *Messina* blev *Normannens*, ligesom *Romerens*, første Besiddelse paa Øen. Med Resten gik det imidlertid saaledes i Lang-Drag, at først *tredive* Aar senere, da *Viskard* var død og borte, lykkedes det *Roger* (1090), som hele Øens Herre, at holde sit Indtog i *Siracusa*—*Galfreds Sicilianske Krønike IV. 15.* Naar vi huske, der forud var dobbelt saalænge mellem *Messinas* Besættelse af *Romerne* og *Marcel's* Indtog i *Syracus*, bør dette vel ikke synderlig undre os; men da *Normannen* intet ordenligt *Carthago* havde at drages, men fra den Side kun *Tunesiske* Sørøvere at dele med, maatte Man dog gjøre *Grev Rogers* Driftighed megen Uret, naar Man ikke kiendte de nærmere Omstændigheder. Sagen er da først den, at *Grevens* hele Krigshær, naar den var allertalrigst, neppe beløb sig til et *Par tusind* Mand, saa det maatte tage Tid, før de fik slaaet et klækkeligt Antal *Muselmænd* ihjel, og dernæst maatte *Greven* tit til *Kalabrien*, for ei at tabe mere der, end han vandt paa *Sicilien*, da hans Broder *Viskard* var en meget vanskelig Mand at holde halvt med.

Hertug Robert, som *Greven* af *Apulien* kom til at hedde, da han fik *Kalabrien* med, tog vel ikke synderlig virksom Deel i *Siciliens* Erobring, men han sov derfor dog ingenlunde paa sine Laurbær, thi baade gav hans Broder, som var saa paastaaelig, ham Endeel at bestille, og dernæst kunde han dog umuelig lade *Byzantinerne* beholde *Sø-Stæderne Bari og Taranto, Brindisi og Otranto*, som aabenbar allesammen hørte til *Apulien*; men *Bari*, som havde trodset *Otto* den Store, var endnu haardnakket, saa først efter henved *fire* Aars Beleiring gav den (1070) omsider Kjøb—*Cassino-Krøniken III. 15. Galfred II. 40. 43. Lupi Aarbog hos Muratori V. 44.* Da han nu omtrent paa samme Tid fik *Brindisi*, kunde det vel syndes betimeligt strax at sætte over til *Durazzo* og hjem søge *Byzantinerne*, men deels havde han været nødt til at bruge *Rogers* Hielp for *Bari* og maatte gjøre *Giengiæld* for *Palermo*, deels havde han Ubehageligheder med sin *Svoger* 361*Hertug Gisulf* i *Salerno* og *Amalfi*, hvem han tilsidst maatte skille ved Alting, og endelig gjorde *Sø-Stæderne* Opstand, saa det varede endnu hele ti Aar, før han fik rigtig frie Hænder—*Galfred II. 45. III. 3–4. Cassino-Krøniken III. 44. Aarbørgerne hos Muratori V. 45. 277–78.*

Nu forsømde han imidlertid heller intet Øieblik, men gik, snarest mueligt, over til *Korfu* og *Durazzo*, en Over-Gang, der vel ikke umiddelbar havde store Følger, men maa dog i Verdens-Historien stilles ved Siden ad dem i gamle Dage, som gjorde *Græker* og *Latiner* bekiendte med hinanden: thi dette er den første Bedrift af *Vester-Ledens* saakaldte *Barbarer*, *Byzantinerne* fandt det Umagen værdt ordenlig at lægge sig paa Kundskab om og beskrive. Hendes Høihed, Prindsesse *Anna Comnen*, maa derfor lade saa haant, som hun

vil, om *Majestæternes* Besvogrelse med *Barbarerne*, saa gik dog ogsaa hos hende Naturen over Optugtelsen, da hun fyldte halvtredie Bog af sin *Alexiade* med udførlig Beskrivelse af *Robert Viskard*, fra Top til Taa, og af hans Tog, fra Hoved indtil Hale, hvorved hun selv, paa en Maade, aabenlyst formælede sig med den *Normanniske Saga-Mand Galfred Malterre*.

Det kan nu vel synes langt mere morsomt end lærerigt at vide, hvad den *Byzantinske Prindsesse* tænkte og sagde om den *Normanniske Ridder*; men deels turde det Morsomme og Lærerige være langt nærmere beslægtede, end de fleste Historie-Skrivere drømme om, og deels finder i det Mindste Nordboen sig saa behagelig overrasket ved den værdige og langt over Forventning smigrende Maade, hvorpaa *Normannen* her ved en smuk Haand indføres i den *Græske Læse-Verden*, at han hverken kan eller vil nægte, han deraf lærer Noget.

Indledningen i strængeste Forstand er vel just ikke 362smigrende, thi Prindsessen begynder med, at vel var *Normandiet Roberts Moder*, men den sorteste Ondskab baade Jord-Moder og Amme til ham; men for Resten kan hun dog ei noksom ophøie baade hans Legems-Bygning og hans Sjæls Egenskaber. Det er nemlig ikke blot for hans Kæmpe-Høide, hans brede Skuldre, hans gule Lokker, hans funklende Øine, og hans Torden-Stemme, der kunde fordrive en heel Krigs-Hær, Prindsessen lægger Mærke til ham, men hun tilstaaer, at, efter, mange Øien-Vidners Forsikkring, var han fra Hoved-Isse til Fod-Saale som dreiet og støbt; var en Løve i Strid og en barbarisk Odysseus i Snildhed, var klippefast i sine Beslutninger og, som alle høibaarne Sjæle, hvor lavt de end vuggedes, uforsonlig selv med Skyggen af Trældom. Derfor, siger hun, vandrede han ud af sit Fædrene-Land blot med et Følge af *Fem* til Hest og *Tredive* til Fods, og nøiedes med en Røver-Kule i *Italien*, til han fik Borg og Fæste *Anna Comnens *Alexiade* S. 23-24..

Hvordan nu dette gik til, gjorde vi naturligviis Ret i at lære af *Galfred*, som vidste Beskeed, da *Prindsessen*, idensted kun fortæller et Æventyr om hvordan han trak Tænder ud paa sin Sviger-Fader, *Vilhelm Maskabel*, som eiede det Meste af Landet og piinde dermed baade Penge og Slotte af ham *Sammet. S. 24-27.. Man kan imidlertid nok giætte sig til, det er Pudset, han i sin Ungdom spillede sin gode Ven, den hovedrige *Peter de Turra*, som *Byzantinerne* har sammenblandet med hans Forhold til sin Broder Grev *Vilhelm* **Galfreds Sicilianske Krønike I. 17.*, og man maa kun forundre sig over, at Prindsessen slet ikke melder Noget om, hvordan han klemde *Bari* og *Brindisi*, med *Videre*, af *Byzantinerne*.

Hvad nu *Roberts Tog* angaaer, som vel standsede ved *Larissa*, men var aabenbar stilet paa *Konstantino363pel*, da havde det ikke blot sine gode Grunde, men et meget antageligt Paaskud; thi vel er baade *Anna* og *Galfred* enige om, at den *Græske Munk, Robert* førde med sig og udgav for en afsat Keiser, ikke blot i sig selv men ogsaa i *Roberts Øine* var en Bedrager; men den Keiser *Basil Dukas*, han udgav sig for, havde dog ligefuldt forlovet sin Søn, *Konstantin*, med *Roberts Daatter, Helene*, og ham havde Man unægtelig i *Konstantinopel* gjort til Munk, og derhos berøvet saavel hans Søn som *Roberts Daatter* deres Keiserlige Haab, hvad en langt mindre baade ærgierrig og jordgierrig Kæmpe-Høvding godt kunde være bekiendt at blotte Sværdet for **Galfreds Sicilianske Krønike III. 13. Annas Alexiade S. 23. 27-30.* *Robert* sendte derfor ogsaa betimelig sin Gesandt til *Konstantinopel* for at kræve Bod, og først da han, ei engang værdiget Svar, kom tilbage med uforrettet Sag, sendte *Robert* sit Forbud, som *Branden* sender Røgen, over Havet: sin Søn *Boemund* nemlig, som siden glimrede blandt Kors-Farerne, men gjorde her sit Prøve-Stykke, ved, for *Havnens Skyld* til sin Faders Flaade, at overraske og indtage *Valona* **Annas Alexiade S. 34-37.* Det var en glædelig Tidende for Hertug *Robert*, som nu strax indskibede sig (1081), tog *Korfu* med paa Veien og aabnede *Durazzos* Beleiring, der vel ikke i sig selv var meget hæderlig, da Staden endog kun blev taget ved en *Venetianers* Forræderi, men er med Rette blevet berømt ved Slaget, *Keiseren* fra *Konstantinopel* i *egen Person* holdt med *Robert*, for at afbryde den **Galfred III. 24-25. 28. Annas Alexiade S. 110-11. 125.*

Byzantinerne havde nemlig nu igien pludselig skiftet Keiser, og *Annas Fader, Komnenen Alex*, der var blevet den Lykkelige, ønskede naturligviis at begynde sin 364Regiering lidt glimrende, hvortil Leiligheden syndes givet, da en barbarisk Hertug af *Apulien*, med en Haand-Fuld Folk (1300 Ryttere og 15000 i Alt), havde vovet at beleire en af den store Konges Byer, landfast med Hovedstaden, var trodsig nok til at turde holde Stand og navnkundig nok til at gjøre sin Overmand, naar han fandt ham, berømt **Galfred III. 24. Aarbogen hos Muratori V. 278 (VI).* Hertil kom endnu, at *Angel-Sachserne*, som nys var optaget iblandt *Væringerne*, brændte af Begiærlighed efter at slagte *Normanner* og udbad sig det som en Gunst at gaae i Spidsen **Ordriks Kirke-Historie hos Düchesne S. 508. Galfred III. 27.*

Saaledes fremstiller *Anna* nu vel just ikke Sagen, men hun tilstaaer dog, det især var paa *Væringernes* Styrke og *sin List*, hendes Fader stolede, ligesom hun ogsaa stadfæster *Galfreds* Beretning, at *Robert* selv før Slaget ødelagde sine Skibe og beredte sig lige saa kiækt som gudeligt til at seire eller døe **Annas Alexiade S. 113-15.* At *Væringerne*, hvis Høvding *Anna* kalder *Nappit* (Hnapp eller Naut?) gik mandelig frem og gjorde lyst hvor de kom, men vovede sig for yderlig, kom til at staae ene, og blev taget fra Siden og overvældede, saa de maatte falde eller flye, derom er ogsaa begge Parter enige; men det er kun *Anna*, som melder, at de havde først drevet *Roberts* ene Fløi aldeles paa Flugt, ned ad Stranden til, hvor imidlertid, efter Rygtet, *Roberts* Gemalinde, *Gæta*, en Pallas, siger *Anna*, skiøndt ingen Athene, skal have indhentet og drevet dem tilbage til Kamp og Seier **Galfred III. 27. Annas Alexiade S. 115-16.* Da nu *Keiseren* saa, at *Væringerne* flygtede, siger *Galfred*, og at vore Kæmper styrtede ind paa ham, fandt han det raadeligst at vende Rygg, og

saa kappedes *Grækerne* kun om hvem der 365først kunde komme af Syne; og skjøndt Prindsessen naturligviis udtrykker sig anderledes artig, løber dog Beretningen ud paa det Samme. Hun forsikkrer nemlig vel, at hendes Fader, trods *Væringernes* Flugt, holdt sig tappert, men dog egenlig kun *til Robert* kom farende som en Lyn-Ild, de Store, baade en *Dukas* og en *Palæologos* og Andre, faldt som Fluor, og der blev draget Blod af Majestæten selv, da de slog Hjelmen af ham. See da, siger hun, og da *Tyrkerne* ogsaa flygtede, da vendte Keiseren omsider ogsaa Rygg og reddedes kun ved et Mirakel af sin Hest, der hed *Skyrids* og foer som paa Vinger i eet Spring op paa en Fjeld-Aas med ham**Annas Alexiade* S. 116-19.. Hvad nemlig dette Mirakel angaaer, da siger *Anna* selv, at *Robert* var meget vantro og svarede den der fortalte ham det, gid du faae Skam, din Kryster, at du ikke lod din Hest gjøre det samme Spring, og at det virkelig kun har været ved en af de dristige Vendinger, de *Byzantinske Talere* yndede, *Forspringet* i det "Vædde-Løb", *Galfred* omtaler, er blevet til det store *Luft-Spring* af Keiserens Hest, tør vi saameget sikkrere slutte, som vi strax efter træffe ham paa jævn Jord i samme Fare som før, saa han slipper kun til *Achride*, ved at "bede lidt" i den tykke Skov ved *Vavagora* **Sammet*. S. 119-22..

En saa fuldstændig Seier pleiede i det *Byzantinske Rige* at aabne baade Hoved-Stadens Porte og Paladsets Dørre, men det synes *Robert*, med al sin Snildhed, ei at have forstaaet, og vant til den "lille Krig" blev han ved at sylte Valle for *Durazzo*, hvorved *Kyri-Alax*, som *Væringerne* kaldte ham, fik gode Stunder ei blot til at fatte sig, men ogsaa til at samle Folk, eller rettere kiøbe Soldater for "Kirke-Sølv", thi *Anna* siger selv, han forlovede strax at vove sig i Slag med saadanne Krystere som sidst, og 366maatte derfor see til at faae dygtige Krigs-Folk i Sold; men da Skat-Kammeret var udtømt, maatte han tye til Kirken, og opdagede til Lykke, at den Biskop (*Leo* i *Chalcedon*), der reentud fordømde det som Kirke-Ran, var ikke "sund i Troen" og burde afsættes**Annas Alexiade* S. 125-30..

Det vilde imidlertid Altsammen sagtens kun været Galgen-Frist, dersom *Robert* ikke havde faaet Andet at tænke paa, og *Galfred* siger, det var Faren, hvori den hellige Fader og hans Lehns-Herre, *Gregor* den *Syvende*, svævede for at falde i sin arrige Fiende Keiser *Henriks* Hænder, men melder dog tillige, at hele *Apulien* var i *Oprør*, og at *Robert* sloges et heelt Aar med sin tappre Frænde, Hertug *Jordan* i *Kapua*, før han drog til *Rom* og frelste *Paven* **Galfred* III. 33-35. 37.. Lægger Man nu hertil, hvad *Anna* melder om al den Umage og Bekostning, hendes Fader anvendte for at bringe Keiser *Henrik* i Harnisk mod *Robert* **Annas Alexiade* S. 93-94. 130., da seer Man nok, det ligesaa lidt har været ene for *Pavens* som for Guds Skyld, *Robert* fik Hjem-Vee og standsede midt i sit seierrige Løb for Keiser-Kronen, som Verdens største Klenodie. Vel overdrog han *Boemund*, der, som *Anna* siger, var sin Faders udtrykte Billede, at fortsætte Krigen og slaae Keiseren nok engang, og det gjorde han ærligt, to Gange for Een (ved *Janina*), men *Baronerne* havde naturligviis ikke den samme Ære-Frygt for den unge Helt som for den gamle Hertug, og derved forulykkedes Toget. Hvor tidt nemlig end *Alex* blev slaaet, opgav han dog ikke Haabet om, ved et eller andet "Krigs-Puds", at faae Bugt med den Halv-Barbar, som der i Sværd-Slag var intet Udkomme med, og det lykkedes ham omsider at hitte paa det Rette. Det var vel endnu ikke det, han brugde ved *Larissa*, hvor 367han lod det Keiserlige Banner skiøtte sig selv og lagde sig paa Lur bag den *Normanniske Leir*, for at plyndre den, mens Hærene sloges, og saa, om mueligt, tage Fienden i Ryggen; thi *Boemund* tilvristede sig dog Seieren; men derved fik Keiseren dog ikke blot endeel Bytte at prale med, men ogsaa Ram til adskillige *Baroner*, og med Resten aabnede han nu en snild Underhandling, i det han bød dem Alt hvad de vilde forlange, ikke for noget *Nidings-Værk*, men blot for den Villighed at plage *Boemund* for *Solden*, de havde tilgode, og naar han ikke kunde betale, nøde ham til at reise hjem og hente Penge. Det lykkedes, *Boemund* maatte reise og bringe sin Fader den sørgelige Tidende i *Salerno*, ei længe efter hans Tilbage-Komst fra *Rom*, medens *Kyri-Alax* holdt en glimrende Triumph i *Konstantinopel* over alle sine Nederlag, og *Pøbelen* i *Gade-Viser* drev Spot med *Boemund*, som ved "Lykostomion" (i *Thessalien*) havde gjort den Bonde-Vittighed, at nu var Keiseren i *Ulvs Mund* **Annas Alexiade* S. 133-43..

Triumphen var heller ingenlunde saa latterlig, som den kan synes, thi den *Byzantinske Odysseus* havde aabenbar overlistet, altsaa overvundet, den *Normanniske*, og hvem der har vundet, gaaer Mester af Spillet, om han end har spillet falsk og tabt sin Ære. Baade *Robert* og *Boemund* havde slaaet Keiseren af Marken med Staal-Handsker, men han havde drevet dem begge To over Havet med Krigs-Puds, og han benyttede sin Seier anderledes snildt, holdt ikke blot Triumph med Byttet han tog i den tomme *Leir*, men lokkede endeel *Normanniske Baroner* til sig, tog Alt tilbage, paa *Durazzo* nær, og forbandt sig paa det Nøieste med *Venetianerne*, for at holde Havet ryddeligt. *Robert* skulde altsaa næsten igjen begynde fra Først af, og to Begyndelser faae sædvanlig en dobbelt daarlig Ende, selv i 368vore unge Dage, end sige, naar vi, som *Robert* var nu, er nær ved at fylde "de syv Gange Ti", som er *Støvets* Aar. Uforfærdet stak han vel i *Søen* og sloges haardnakket med *Venetianerne*, men, skjøndt han een Gang vandt Seier, blev Flaaden, hvormed han sagtens, for Kortheds Skyld, vilde hjemsogt *Konstantinopel*, dog omsider aldeles tilintetgjort, hvorover *Robert* formodenlig ærgrede sig en Galde-Feber paa Halsen og døde i alt Fald af noget Sligt, Man veed ikke ret, om paa *Kephalonia* eller (ret *Odysseisk*) paa *Thiaki*; *Durazzo* overgav sig til Keiseren, og *Venetianernes* uindskrænkede *Handels-Frihed* hele Riget over blev den eneste umiddelbare Følge af *Normannens* *Byzantinske Krig***Annas Alexiade* S. 152-54. 58-63. *Galfred* III. 40-41. *Vilhelm Apulers Ære-Vers.* hos *Muratori* V. 377.. En fjernere har vi imidlertid allerede seet, ved at finde den bedste Beskrivelse af *Normannens* *Bedrifter* i en *Byzantinsk Historie*, og naar vi siden møde *Robert Viskards* Søn, ved Siden ad *Vilhelm Erobrers* paa det store Kors-Tog, da opdage vi sagtens, at Dette ret egenlig var en *Normannisk Bedrift*, hvortil *Roberts*

Tog maatte tjene som Indledning.

Galfred siger, at Robert døde 1084, samme Aar som baade Gregor den Syvende og Vilhelm Erobrer, *Annas Alexiade S. 152-54. 58-63. Galfred III. 40-41. Vilhelm Apulers Ære-Vers. hos Muratori V. 377., og skiøndt det ikke saa ganske vil slaae til, fattes der dog kun et Par Aar, som vi meget heller maae oversee end Sammenhængen mellem disse tre Kæmpe-Jævninger, der i den sidste Halv-Deel af det Ellevte Aarhundrede hjulpes ad og gav Vester-Leden paa mange Kanter en ganske ny Skikkelse.

Dog, denne Sammenhæng, der først klarede sig under *Kors-Togene*, maa det overlades til deres Historie nærmere at oplyse, medens vi her indskrænke os til at betragte alt *Normannisk* i dets naturlige Sammenhæng med det Islandske, under Eet, som det *Norske Kæmpe-Skridt* paa 369den ene Side til Magt og Ære og paa den Anden til Frihed og Dannelselse.

Først maae vi da erindre, at *Tankred-Sønnerne* virkelig grundede et *Normannisk Rige* i *Nedre-Italien* og paa *Sicilien*, som bestod til Slutningen af det *Tolvte Aarhundrede*, thi da *Robert Viskards* mandlige Afkom uddøde med hans Sønne-Søn *Vilhelm* (1127), arvede hans Broder-Søn, Grev *Roger den Anden* paa *Sicilien*, det Hele og antog *Konge-Navnet*. Efter *Heimskringle* var det *Sigurd Jorsalfar*, som paa sit Kors-Tog gjæstede *Roger*, der først gav ham denne Forhøielse i Rangen **Sigurd Jorsalfars Saga* (i *Heimskringle*) K. 8., og hvad derimod end ellers kan være at indvende, er det dog en behagelig Mindelse om *Normannens* Sammenhæng med *Norge*.

Da Kong *Rogers* mandlige Afkom uddøde (1189), vilde *Hohenstaufferne*, som havde giftet sig ind i Slægten, vel strax arvet, men maatte dog lade en Frænde med *Tankred-Navnet* herske og døde først.

Dette *Normanniske Rige* var en uundværlig Støtte for *Paven*, et forsvarligt Bolværk mod *Muselmændene* og en Skræk for *Byzantinerne*, som derved baade mistede deres *Italienske Uden-Værk*, og fik en farlig Nabo, ikke blot i *Robert Viskard*, men ogsaa i *Kong Roger*, som over i halvtredsindstyve Aar (1101-54) stod for Styret, og selv hvem der ikke troer, det var Altsammen godt, maa dog finde, det var *Meget*.

Kige vi nu indenfor i de *Normanniske Riger*, da finde vi *Lehns-Væsenet* i al sin Kraft, som vel i den senere Tid er blevet hardtad ligesaa slet benyttet som ilde omtalt, men var dog aabenbar den *frieste* Forfatning, der, udenfor *Norden*, fandtes i *Middel-Alderen*, og 370kunde gives i de nye Riger. Naar Man nemlig ved et Riges Stiftelse lægger "*Spydstage-Retten*" til Grund, da maa deraf enten udspringe en fuldkommen "*Natur-Stand*" som de "*Latinske Jurister*" beskrive den, eller et almindeligt Slaveri, med mindre hver Strids-Mand ordenlig tager sin Part og faaer *Arve-Fæste* derpaa, ligesom *Lehns-Herren* paa *Thronen* og *Kron-Godset*. Herved opkommer nu vist nok et *Aristo-Krati*, hvor det ingenlunde altid er de Bedste, der raade, og hvor det sædvanlig gaaer broget til, men naar Man sammenligner det *Byzantinske Rige*, hvor Alle, selv Keiseren, bestandig havde Kniven paa Struben, med det *Normanniske*, hvor Knivene, naar de ikke kunde holde hinanden i Skeden, sleed dem selv op, kan der dog intet Spørgsmaal være om, hvor et *Menneske* helst skulde opslaae sin Bopæl, eller hvor de *menneskelige Kræfter* havde det frieste Spille-Rum. Vist nok maatte Man ønske *Almuen* bedre Kaar, end den sædvanlig havde under *Baronerne*, men den havde dem dog bedre end *Romerske Trælle*, til hvem den, som Krigs-Bytte, var nedsunket, og vilde *Baronerne* hamle op med hinanden og holde *Lehns-Herren Stangen*, maatte de, for deres egen Skyld, være naadige Herrer mod deres Liv-Egne. *Lehns-Væsenet* blev derfor først en Plage, da *Ridder-Aanden* forsvandt, og da *Lehns-Mændene*, istedenfor at kappes i alt Storladent med deres Lige og selv med deres Overmænd, blev *Smaa-Tyranner*, som, selv under *Pidsken*, havde baade Lyst og Lov til at flaae deres Undersaatter **Sismondis Franske Historie* III. 35-37. 451-52. IV. 1-14..

Saalidt derfor, som noget Rige, der havde det *bedre*, skulde ønske sig det *Normanniske Lehns-Væsen*, maa Man dog ikke skiaere det over een Kam med det *Germaniske* eller *Frankiske*, der delte Landet mellem *Lehns-Mænd*, som store Forpagtere, eller dog kun som Fæstere 371paa Livs-Tid; thi naar ogsaa de imellem *tiltvang* sig *Arve-Fæste*, var det dog Noget, de selv kaldte Uret og lod kun nødig deres Undergivne drage Fordeel af. Det *Normanniske Lehns-Væsen* var derimod den ældgamle *Norske Odels-Ret*, læmpet efter Krigs-Retten, thi vel gjorde Det ingenlunde de Undertvungne men dog alle *Erobrerne* eller *Landnams-Mændene*, de *Smaa* med de *Store*, til *Odels-Mænd*, hvis fælles Bedste det var, at Retten havde sin Gænge uden Persons Anseelse. Uagtet derfor *Lovene* havde ondt ved at blive gode, hvor de skulde gives af dem, hvis Ret til Landet i Grunden var Uret, saa havde Man dog Love, der gjaldt for Alle og blev sædvanlig strængt overholdte, og en anderledes simpel og virkelig Retter-Gang, end hvor kun Juristerne kiendte Loven, og Dommeren havde Hals og Haand over alle de Værgeløse. I denne Henseende havde *Normannerne* bedre Rets Nydelse, altsaa i Grunden mere sand Frihed, end *Islænderne*; thi i Disses Fristat udviklede sig tidlig et fiint *Lov-Trækkeri*, som Ingen havde Myndighed til at afskaffe, saa de *Smaa* fik Skam og Sværdet maatte jævne hardtad alle Trætter mellem de *Store*; men de *Eedsvorne* og *Tve-Kampene* var dog hos alle de *Norske* Udflyttere Rednings-Midler for *Uskyldigheden*, som andensteds kiendelig savnedes.

De *Eedsvorne* (i England Jury, i Norden Sandemænd, Nævninger og Meddoms-Mænd) sædvanlig tolv ustraffelige Mænd af den Tiltaltes nærmeste Grander, vil nemlig, efter Erfaringens Vidnesbyrd, altid være strængere mod *virkelige* Brudd paa det Borgerlige Selskab, bangere for at fælde en *Uskyldig*, og

ubestikkeligere end de fleste Dommere, og skiøndt *Tve-Kampene* i vore forkiælede Tider vel vilde synes en grusom Tilflugt for en Uskyldig med Skinnet imod sig, var de dog i kiækkere Dage en herlig Sag, naar de 372kun brugdes til at reise, ei til at fælde. Man sige nemlig hvad Man vil om Seiren i Tvekamp som Tilfældets Værk, saa var dog Livs-Faren, den Tiltalte, ved at love Kamp, udsatte sig for, et anderledes *Pant* end en Benægtelses-Eed, og *Døds-Frygten* et anderledes *Baand* paa den falske, æreløse Anklager, end Man siden med al sin Skarpsindighed har kunnet udgrunde. Langt heller maatte Man da ogsaa, i alt Fald, igien give *Tve-Kampene* en *lovlig* Tilværelse, end som i *England* og ved alle staaende Hære, at afskaffe dem paa Papiret og taale dem i Livet, en Uskik, der *ingenlunde* er *Nordisk*, men forskriver sig fra *Justinians Lov-Bog* og den *Kanoniske Ret*, efter hvilke det ikke skader, at baade Store og Smaa er lastefulde, naar kun *Lovene* er saa *dydige*, at Man kan faae Sag med hvem Man vil.

Deri bestod ogsaa netop baade *Islændernes* og *Normannernes* Fortjeneste af Menneske-Slægten, at de, saavidt mueligt, gjorde deres *Nordiske Eiendommelighed* gjældende mod *Romerskheden*; thi vel lod *Normannerne* sig til en vis Grad romanisere, men egenlig dog kun *til* Tænderne, saa de bekæmpede ligesaa mandelig *Over-Troen* paa *Romer-Rettens* og det *Latinske Sprogs* Guddommelighed, som paa *Romer-Rigets* Hellighed. Ligesom de nemlig indrettede deres Stater ganske efter deres eget Hoved, gjorde de ogsaa, uden alle Skrupler, deres *eget Fransk* til Skrift-Sprog, deres *egen Historie* til en Hoved-Sag, og deres *egen Smag* til den eneste Regel for deres Poesi og Konst. Ventelig var det ogsaa dem, der først vovede at skrive *Italiensk*, men i alt Fald gav de det store Exempel, som Man i Syden og Vesten saa høit trængde til, da det var en nedarvet Fordom, at de *Romanske Sprog* var egenlig ingen Sprog, men kun Brud-Stykker og Forkvaklinger af Latinen, der hverken kunde eller skulde udvikles, men 373om mueligt, opluges af Latinen, og i alt Fald overlades til Pøbelen.

At *Normannerne* i Henseende til *aandelig* Selvstændighed aldeles fordunkledes af *Islænderne*, det fulgde af sig selv, da *Islænderne* blev i Norden, beholdt deres Moders-Maal, og satte ikke deres Ære i at erobre Lande, men i at erhverve Kundskaber; men dette havde naturligviis atter sin Grund i en langt dybere Følelse og mere aandelig Retning i de *Nordmænd*, der *bebygde Island*, end i dem der oversvømmede *Frankrig* og *Italien*. *Slægt-Registre* eller Arve-Tal hænge imidlertid saa nøie sammen med *Odels-Retten*, og *Historien* med *Slægt-Registrene*, at det kunde aldrig feile, *Normannerne* jo ogsaa, naar de kom til Bogen, vilde være *Historien* anderledes hulde end *Franker* og *Germaner*, og vi har allerede seet, hvorledes de *Normanniske Historie-Skrivere* afløse de *Frankiske Annalister*, men alle de gunstige Omstændigheder, den *Islandske Prosa* skylder sin Opblomstring, fattedes dog, og de der talde med Tunge-Baand maatte nødvendig skrive saa at sige med "paaholden Pen," skrive først et Slags *Latin*, der kvalde Livlighed og fødte Armod. Med *Vers* er det nu vel anderledes, thi de gjør dem selv paa Moders-Maalet hos alle virkelige Rim-Smede, og at de *Islandske Skjalde* ogsaa havde Frænder blandt *Normannerne*, kan Man forud vide; men af alle Bytter vil Rim-Smeden baade finde og vise, at især Sprog-Bytte er gjort paa Bedrag, og Man seer i alt Fald, at hvad de gamle *Normanniske Skjalde* (jungleors ∴ Gøglere) sang om *Villum Langspyd* og *Andre*, ændsede *Skriverne* ikke, men lod forgaae**Waces* *Normanniske Rim-Krønike* I. 106-7.. Uagtet derfor *Vilhelm Erobrer*, som lyttede til Skjalden, selv mens han spændte Brynie paa ved Hastings, sikkert ogsaa er blevet besunget paa *Fransk*, har vi dog, før 374*Waces* Dage (hundrede Aar efter), ikke Andet om ham end *Latin*, og *Robert Viskards* Forhold til Rim-Smedene veed vi slet Intet om; thi vel have vi et langt historisk-mærkeligt *Vers* om ham af *Vilhelm Apuler* i hans Søns Dage, men det er paa *Latin*. At imidlertid begge disse Høvdinger var saa "*Romerske*" som *Normanner* i den Tid kunde blive, det viser deres *Levnets-Løb*, og det stadfæster sig, naar vi betragte deres Skrifte-Fædre, som Begge var bekjendte, udmærkede Mænd. *Lanfrank* var nemlig *Vilhelms* og Abbed *Desider* i *Monte Cassino Roberts* Orakel, og disse to lærde og fine Hof-Mænd, af Hvilke Hiin døde som *Ærke-Bisp* i *Canterbury* (1089), og Denne, under Navn af Victor den Tredie, som *Pave* i *Rom* (1087), maa da heller ikke i Stats-Historien tabes af Syne. Begge var de *Lombarder*, *Lanfrank* fra *Pavia* og *Desider* (oprindelig *Daufer*) en Søn af Fyrsten i *Benevent*, og Begge agtedes de for store Prydelser i de berømte Klostre, der opelskede dem, dog saaledes, at *Monte Cassinos* Berømmelse omtrent slutter med *Desider*, og *Becs* derimod begynder med *Lanfrank*. Dette Kloster var nemlig dengang nylig stiftet af en *Normannisk Ridder*, *Helvin* eller *Herluf* (*Herluin*) *Asgautsøn*, som i sit fyrretivende Aar (1034) slog sig fra Verden til Bogen, og gav Kloret, han bygde, i Nærheden af *Brionne* (ved Rille-Floden), Navn af den "Bæk," der løb forbi, og skiøndt *Herluin* paa sine gamle Dage selv skal være blevet vidunderlig stiv i *Grammatiken*, var det dog *Lanfrank* og hans endnu berømtre Eftermand, baade der og i *Canterbury*, *Anshelm*, ogsaa en *Lombard*, der skaffede *Bec* det store Lærdoms-Ry, det længe beholdt**Den Normanniske Krønike* af *Vilhelm* fra *Jumieges* VI. 9.. Om *Lanfrank* siger hans *Lov-Talere*, at han bragte "*Latiniteten*" videnskabelig paa Fode igien og var en Haar-Kløver af første Skuffe, og 375skiøndt, efter de Bøger at slutte, han lod afskrive, *Desider* har havt et godt Øie til *Historien***Cassino-Krøniken* III. 62., sad han dog ogsaa i Latinen op over begge Øren, saa det var ikke deres, og sikkert ikke heller deres høie Velynderes, men ene den *Nordiske Naturs* og *Angel-Sachsernes* Skyld, at især de *Franske Normanner* i det følgende Aarhundrede begyndte ogsaa i Bøgerne at foretrække levende Stammere for døde *Ciceroner* og *Virgiler*. Dog maa det derfor ikke glemmes, at begge *Lombarderne* var dygtige Mænd i deres Slags, og at ikke blot *Monte Cassino* havde *Desider*, *Hildebrands* gjæstmilde Vært i hans Udlændighed, meget at takke: for Bøgerne han lod skrive og Bygningerne, han, ved Mestere fra *Konstantinopel*, lod opføre og pryde, men at vi ogsaa maae takke ham for *Cassino-Krøniken*, som *Leo* fra *Ostia* især for hans Bedrifters Skyld skrev i hans Eftermands Dage**Cassino-Krønikens* Fortale..

Hvorvidt for Resten Normannerne, medens de endnu kiendelig røbede deres Eiendommelighed, bragde det i folkelig Dannelse og Boglig Konst, det maatte Man leve en Tidlang i *London* og *Paris* for ret at opdage, thi der ligge endnu deres fleste Skrifter utrykte, men Krønikerne om *Karl Magnus* og *Kong Artus* fik dog europæisk Navnkundighed, en *Normannisk Krønike* paa Moders-Maalet fra det *Trettende Aarhundrede*, veed Man, er til, og siden endelig Mester *Waces* Rim-Krønike om *Rolv* og hans Eftermænd, til *Robert Buxe-Braags* Fangenskab, er blevet præntet, kan man dog ogsaa have en Mening om deres *Historiske Poesi* *Roman de Rou. Rouen 1827. *Billinger* af Prosa-Krøniken fra det *Trettende Aarhundrede* hos Bouquet XI.. Mester *Wace* fra *Guernsey* siger selv, han havde kiendt *Henrik* Præstelærd (Beauclerk,) 3760g maa altsaa være født i Begyndelsen af det *Tolvte Aarhundrede*, men sit trykte Værk begyndte han dog først 1160, *Kong Henrik* Lyngstilk (Plantagenet) til Villie. Denne *Rim-Krønike*, over tre Gange saa lang som den *Danske*, er nu vist nok langt fra at indeholde tre Gange Saameget, enten af Historie eller Poesi, thi Broderparten er Fylde-Kalk, men den er dog munter og trohjertig og imellemstunder vittig, altsaa ret morsom, og den har en egen Mærkværdighed, som den *Første* i sit Slags, vi endnu kiende. Den eneste Ældre vi veed af at sige, den *Brittiske* nemlig (*Brute*), som endnu sover, er desuden Heel-Syster til den, saa Mester *Wace* maa bære Navn af *Rim-Krønikens Fader*, en Æres-Titel, der endnu kun betyder lidt i den lærde Verden, men tør vel stige i Prisen, alt som der kommer Liv i Lærdommen, saa den ikke sætter sin Ære i at sluge de Døde men at nydes af de Levende.

Endnu i *Waces* Dage fik *Normandiet* een *Rim-Krønike* til, som end er utrykt, og siden fik *England Tre*, *Skotland*, *Danmark* og *Sverrig*, hver sin, men, mærkeligt nok, *Norge*, der, som *Normannens* tillige er *Rim-Krønikens* Fædrene-Land, fik selv *Ingen*, uden Man vilde sammenstykke En af de *Islandske Draper* fra *Haarfager* til *Hakon* den Gamle, hvad dog Intet vilde ligne uden tilfrosne Ruder med Spor af henvisnede Blomster. I *Eivind Skalda-Spilders Hakonar-Maal* seer Man imidlertid, hvilken mageløs *Rim-Krønike Norge* maatte have faaet, hvis det havde beholdt hvad der ved Udvandringen splittedes ad og tildeels kvaldes i *Normandiet* og paa *Island*, og i *Heimskringle* seer Man, hvad *Norge* fik til Erstatning, thi denne mageløse *Konge-Krønike* fra *Middel-Alderen* paa *Moders-Maalet* lader sig, uden *Island* slet ikke tænke.

Her staae vi da igien ved *Sagas* underlige *Vinter-Leie* 377paa *Island*, Man maae vel sige, for at finde "Nordvest-Passagen" fra den gamle til den ny Verden, og en *Nordisk* Historie-Skriver kan umuelig forlade hvad han til Verdens Ende maa kalde sin Vugge, uden at dvæle nogle Øieblikke ved Ihukommelsen af Barne-Livet der, nu vel forsvundet som en *Drøm*, men efterladende sig dog et Indtryk, som de lyslevende og "stærke" *Drømme*, hvori hele *Levnets-Løbet* spiller sig!

Den *Islandske Fri-Stat*, vel kun bekiendt i Norden, men ligefuldt *Middel-Alderens* store Vidunder, fik en sørgelig Helsot, som den ene og alene maae tilskrive sig selv; thi uagtet *Norges* Konger ligefra Begyndelsen naturligviis saae lidt skiævt til den, og attraaede fra *Hellig-Olavs* Dage aabenbar Over-Herredømmet, saa prøvede de dog aldrig paa at tage Øen med Staal-Handsker, men synes Alle at have ladt sig afskrække af *Trold-Finnens* Beretning, der i *Hvals-Ham* foer did for *Harald Blaatan* at udspeide Landet; thi han forsikkrede, der vrimlede saaledes af frygtelige *Vætter* paa alle Kanter, at selv ind ad *Fjordene*, end sige videre, var han ikke istand til at komme**Olav Tryggesens Saga* (i *Heimskringle*) K. 36.. Vist nok prøvede især *Hakon* den Gamle alle muelige *Konster*, men deels naaede han dog ikke sin Hensigt, og deels har den Klogeste i sin Kreds kun Skam af at lade sig narre, og at *Islænderne* var baade de Klogeste og de Snildeste af alle Nord-Boer, trænger ei til Beviis, men stadfæstede sig dog øiensynlig, da *Snorre Sturlesen* indbildte *Hakon*, der havde udrustet en stor Flaade mod *Fri-Staten*, at det kunde aldrig nytte, men han skulde nok paa en fiin Maade bringe den til Underdanighed. *Snorres* Morder, *Gissur Thorvaldsen*, førde vel Navn af den Norske Konges Jarl paa *Island*, men det var kun et Navn, og selv da Øen frivillig underkastede sig *Magnus* Lagebæter (1264) var Vilkaarene saa hæderlige, at de ikke gjorde mindste Skaar i 378*Friheden*, med mindre Man forvexlede den med en *Uafhængighed*, som Kongerne for længe siden, ved at lukke de Norske Havne for dem, kunde lært *Islænderne*, var kun et Munds-Veir. Naar derfor det *Islandske* Saga-Tempel med det samme forvandlede til en Grav-Høi, da var det aabenbar kun fordi den sorte *Død*, der forvandler alle Templer til Grave, i Aanden allerede havde indfundet sig, saa det Folke-Færd, der i Ungdommen, som vandrende *Skjalde* og *Sagamænd*, som *Skippere* og *Kiøbmænd*, som *Vikinger* og *Væringer* og *Pillegrimme*, øvede Idræt og prøvede Verden, for i Alderdommen at fornøje hinanden og berige Børnene med Kundskaabs og Viidsoms Skatte, dette Folke-Færd var omtrent uddød med *Snorro Sturlesen* (1241), og *Friheden*, som fryder de Levende, nyttet ikke de Døde, der kun trænge til Fred.

At det ene og alene var denne Mangel paa Liv, som altid følges med Døden, og ingenlunde de Norske Konger, som hindrede *Islænderne* i fremdeles at benytte deres Frihed til at færdes om Land, udbrede Munterhed og indsamle Kundskaab og Erfaring, det seer Man ogsaa klart paa *Skrive-Friheden*; thi den brugte de flittig: skrev baade ind og ud, baade op og ned, baade om og af, baade sønder og sammen, saa det er kun de levende Farver og Deeltagelse i det virkelige Liv, der gjør den himmelvide Forskiel mellem Bøgerne før og efter *Snorres* Dage. Selv han var langt mere *Samler* end *Forfatter*, thi alle de *Sagaer*, som udgør *Heimskringle*, var ikke blot gjort i Munden, men ført i Pennen, sagtens før han blev født**Undersøgelsen* om *Snorres* Kilder af P. E. Müller., saa, har vi noget Sagn af ham, om hvad han havde oplevet, maa det stikke i *Hakon* den Gamles *Saga* af hans Broder-Søn *Sturle*, som allerede er vandet. Endnu mindre er naturligviis de *Mythiske* Old-Sagn (*Gylfe-Legen* og *Brage-Snakken*) i den saakaldte 379*Snorres Edda* et Værk af ham, da det endog langt snarere er en Oversættelse af *Angel-Sachsisk*, hvortil *Islænderne* kun have føiet deres Verse-

Konst (Prosodi) med oplysende Exempler af Draperne *Nordens Mythologi eller Sindbilled-Sprog, S. 163-70. 177-81..

Dog, sæt endog at den *Prosaiske* ligesaavel som den *Poetiske Edda*, i Grunden er en Oversættelse, saa er det jo dog *Islænder-Livet*, med dets Vide-Lyst, Driftighed, Magt over Moders-Maalet og Greb paa Pennen, vi ligesaavel maae takke for disse Oldtids-Skatte, hvortil der andensteds knap findes Spor, som for *Heimskringle*, *Knytlinga*, *Niala* og hele det mageløse Saga-Bibliothek, medens vi selv om de smagløse *Romaner* og *Æventyr*, der kom bagefter, og svare til Hine, som Gienfærd til det virkelige Liv, maae tilstaae, de er kun daarligere end *Normannernes*, fordi Disse misbrugde Livet til hvad Islænderne kun puslede med efter Døden.

Nu at spørge, om denne *Bog-Samling* og hele den *Islandske Dannelses*, Digten og Tragten, som den forudsætter, var alt det værd, de *kostede Island*, *kostede Norden*, *kostede Menneske-Slægten*: de aandige Kæmpe-Kræfter nemlig, som deri udtømtes, det er vel hidtil ikke faldet Historie-Skriverne ind, som enten oversaae det Hele, eller satte alt for uhyre Priis paa *Bøger*, til at finde, *Islænderne* kunde anvendt deres Liv bedre, end at opoffre det til Boglig Konst og derved vinde uødelig Ære i den *Lærde Verden*.

Slaaer det os derimod først engang, deels at den Ære, de gamle *Islændere* vandt i den *lærde Verden*, var hidtil kun meget fattig, og deels at hvem der med Fordeel skal kunne sælge sit Liv for "Sort paa Hvidt", maa have købt det af en Bisse-Kræmmer, og endelig, at havde de *gamle 380Islændere* ikke sat Kræfterne til paa de republikanske og videnskabelige *Børne-Streger*, da vilde deres Børn i de sidste tre Aarhundreder blevet anderledes frie og skrevet anderledes gode Historier, og endnu været istand til baade med *Haand* og *Mund* at bevise, de havde hjemme i "Kæmpers Fødeland"; naar det slaaer os, da er vi nær ved at ønske hele Saga-Bibloteket Pokker i Vold.

Dette *Island*, tænke vi da, hvis Høvdinger, fra deres meer end Kongelige Høi-Sæde paa Jøklerne, fra deres *Hlyd-Skjalf*, overskuede den vide Verden og oversaae den, betragtede med levende Deeltagelse, men munter og rolig, de store Omskiftelser, og tømde smilende, lig *Odin* med *Saga*, som alle Heltes lykkelige Hoved-Arvinger, Brage-Bægeret til deres Minde, *dette Island* er druknet i et Blæk-Horn og indsvøbt i Klude-Papir begravet i en Bog-Hylde! Brustet er det klare Øie for al menneskelig Bedrift, lukket er det aabne Øre for alle Fugles Sprog, forstummet er Læben med *Saga-Ordets* klare Strøm, hvorigennem Kæmpe-Aanden daglig vadede, som *Thor*, til Asa-Thinget under *Ygdrasil*, og al denne forgaaede Herlighed skal de stokblinde, døvstumme, steendøde Kalve-Skind og Pjalte-Bind med "Sort paa Hvidt" erstatte!

Da imidlertid gjort Gierning ligesaa lidt staaer til Ændring i Folkenes, som i Enkelt-Mandens Levnets-Løb, er alle saadanne Klage-Maal unyttige, og Bestræbelsen for at *tilbagekalde* det *Forbigangene*, eller at opdrage vore For-Fædre, hvortil vi idelig finde os fristede, ei mindre utidig og sværmerisk, end de gamle *Islænderes* Prøve paa at *foregribe* det *Tilkommende*, eller komme Frem-Tiden i For-Kjøbet.

Derimod kan det være os til stor *Oplysning*, altsaa baade til borgerlig og videnskabelig Nytte, at betragte *Islænder-Livet* som den kæmpemæssige Overilelse, det var; thi deri speiler sig aabenbar hvad alle *Nordboer* nu maae 381føle sig kaldede til, og, hvis der er Kraft tilbage, glimrende udføre. Kunde vi nemlig tænke os *Islands Bebyggelse* skeet i *vore* Dage af kraftfulde Slægter, som heller vilde nøies med en Øe i Iishavet, end hindres og forstyrres i den fri Udvikling, men havde tillige den Forstand, at Man maa vedblive at staae i Vexel-Virkning med Menneske-Livet i alle sine Retninger, naar Man virkelig skal lære at forstaae det; da vilde det, langt fra at være en Feiltagelse, fortjene Plads mellem de største Helte-Gierninger til Menneskehedens Bedste, og Man vilde i alle Lande kappes om at herberge de *Islandske Træk-Fugle*, der udmærkede sig i enhver borgerlig Stilling, uden at fængsles eller tilfredstilles af Nogen, fordi Øiet var heftet paa Menneske-Livet i Dets forklarede Fylde. Nu lader sligt sig vel neppe vente, men det viser os dog, at *Islænder-Livet*, som virkelig i det *Tiende*, *Ellevte* og *Tolvte* Aarhundrede havde disse Grund-Træk, kun var en Overilelse i *Middel-Alderen* af samme Slags som den *Græske* i *Old-Tiden*, altsaa, efter *Faldet* i Barndommen, et ligesaa uundgaaeligt Feil-Trin, og det tilraaber os, dog endelig nu, da *Vidskabs-Tiden* er kommet og *Oplysning* klarlig det store *Stats-Øiemed*, ei at spørge *Romerne*, men *Islænderne* om, hvad dertil er hensigtsmæssigt.

Island, hvor *Oplysningen* efterstræbdes paa den eneste rette og naturlige Vei: ved ikke at betragte Gloser og Giætninger, Bøger og Snurrepiberier, men hele det *virkelige Liv* for den store Opgave; ved at dyrke *Moders-Maalet*, som den Huus-Gud, uden hvis Gunst al videnskabelig Syssel nødvendig mislykkes, ved at *løse* alle de Baand der hindre *gavnlig* Kræfters Udvikling, og ved at lade *Ordet* være *frit*, naar det kun ikke *grovelig* misbrugdes til Undsigelse og Nid; dette *Island* har nemlig ikke blot beviist, at *Vidskab* var *ubetimelig* i *Middel-Al382deren*, men ogsaa at baade vort "*Lærde Væsen*" og hele vor Betragtning af det *Borgerlige Selskab* maa vinde en ny Skikkelse, om den nu ligesaavel for hver enkelt Stat som for hele Verden nødvendige *Folke-Oplysning virkelig* skal fremmes.

Dog, hvad vi ogsaa skulde lære af *Islænderne* og her ligger os nærmest, er at skrive gode Historie-Bøger, som blive *lærerige*, ikke ved at strutte af Bemærkninger og Afhandlinger, men ved at læses med Lyst og være propfulde af hvad det er Umagen værdt baade at høre og see. Med denne Konst syndes nemlig *Islænderne* født, og desværre, synes den uddød med dem, men skal *Nyaars-Tidens Vidskab* blive værd at

nævnes ved Siden ad *Old-Tidens Syner* og *Middel-Alderens Konst*, da maa den ogsaa efterhaanden kunne lære os at gienkalde Hine og efterligne Denne; thi kun deraf kan det sees, vi rigtig forstaae dem og først da er de *virkelig forklarede*. Vist nok maa dette synes os, hvem *Tydskerne* har lært at forklare alt Fortidens Stor-Værk, uden at røre det med en Finger, en overdreven Fordring, men det er dog ligevist, at om de Syner, Man aldrig har seet, taler Man som den Blinde om Farver, og at Vind er Alt hvad de gjør, som vil forklare os en Konst, de ikke har lært. Vil vi derfor blive kloge paa Menneske-Livet i det Hele, maae vi ogsaa lære at sætte os levende ind i alle dets Retninger, og i den *Islandske*, som netop var den *Videnskabelige*, opnaae det Mesterskab, de ubetimelig efterstræbde; men det følger af sig selv, at en saadan *virkelig Oplysning* ikke, som det blotte *Skin* deraf, hvormed vi har leget, kan være et Øiebliks eller een Menneske-Alders Værk, saa vi kan godt være bekiendt kun at fuske paa en Konst, det første Aar, vi staae i Lære.

Dette maa da ogsaa tjene til Undskyldning for denne og mange andre Udsvævelser fra Hoved-Sagen, som her er at *383fortælle* hvad Man veed om de store Begivenheder, der aabenbar ei blot vedkomme enkelt Mand og Folk, men hele Menneske-Slægten, og Læseren bedes nu saa godt som mueligt at optage Traaden, hvor den slap, nemlig ved den *Normanniske Bedrift* i det *Ellevte* Aarhundrede, som fører os lige til *Kors-Togene*, ja, midt ind deri. Den *Normanniske* Udvandring er nemlig den sidste fra Norden, saa med dem sluttes Mønstringen af de *nye Folk*, der paa den store Skue-Plads maae tildrage sig vor Opmærksomhed, og det var nu Spørgsmaalet, om de vilde ødelægge hinanden, eller træde i en levende Vexel-Virkning og udrette Noget, der viiste, de var af samme Slægt, som Old-Tidens Hoved-Folk. Svaret er imidlertid ogsaa for mange Aarhundreder siden givet, til Nord-Boernes og Middel-Alderens Fordeel; thi *Vilhelm Erobrer* og *Robert Viskard* var jo Fædre til To af det første *Kors-Togs* berømte *Helte*, og vi staae da ved en *Begivenhed*, stor til Forbauselse, beundringsværdig til Verdens Ende!